

jamk.fi

”Mul on tällane aika rento olo”

Satuhieronnan tunnekokemuksia ja mahdollisuudet perhetyön menetelmäksi

Elina Marttila
Katja Partanen
Sonja Silventoinen

Opinnäytetyö
Joulukuu 2017
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Sosionomi (AMK), sosionomin tutkinto-ohjelma
Toimintaterapeutti (AMK), toimintaterapian tutkinto-ohjelma

Jyväskylän ammattikorkeakoulu
JAMK University of Applied Sciences

Tekijä(t) Marttila Elina Partanen Katja Silventoinen Sonja	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Joulukuu 2017
	Sivumäärä 47	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi "Mul on tällänen aika rento olo" Satuhieronnan tunnekokemuksia ja mahdollisuudet perhetyön menetelmäksi		
Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma, Toimintaterapeutin tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Kiiskilä Taja, Ritsilä Jaana		
Toimeksiantaja(t) -		
Tiivistelmä <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli toteuttaa lapsille satuhierontaa heidän omassa kodissaan. Tavoitteena oli kerätä lasten satuhierontatuokion jälkeisiä tunnekokemuksia. Tavoitteena oli myös tutustuttaa perhe satuhierontaan. Tutkimuksessa haluttiin saada vastauksia kysymyksiin, minkälaisia tunnekokemuksia satuhieronta mahdollistaa lapsille sekä miten satuhieronta soveltuu perhetyön menetelmäksi.</p> <p>Tutkimuksen toiminnallinen osuus toteutui erään perheen omassa kodissa, perheen varhaiskasvatusikäiselle ja alakouluikäiselle lapselle. Toteutuksessa käytettiin tunteiden ilmaisun tukena MAHTI-tunnekortteja. Pääaineisto kerättiin videoimalla kaikki satuhierontatuokiot ja tunnekorttien käytöt. Tutkimuksessa käytettiin tulosten saamiseksi VQ-arviointimenetelmää. Arviointimenetelmällä arvioitiin lasten tahtotilaa satuhierontaan liittyen sekä tunnekokemusten ilmaisemista MAHTI-tunnekorttien avulla.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista oli nähtävissä satuhieronnan kosketuksen rauhoittavat vaikutukset ja lasten suhtautuminen kosketukseen. Tutkimuksessa selvisi myös, että tunnekorttien käyttö tuki lasten tunteiden tunnistamista ja sanoittamista. Kummallakin lapsella tunnekokemukset olivat monipuolisia. VQ-arvioinnin tulokset kertovat muun muassa, että kummatkin lapset osoittivat uteliaisuutta toimintaa kohtaan. Varhaiskasvatusikäinen lapsi osoitti enemmän omaa tahtoaan toiminnassa kuin alakouluikäinen lapsi.</p> <p>Tutkimuksessa kävi ilmi, että satuhieronta soveltuu perhetyön menetelmäksi monipuolisuutensa ja monikäyttöisyytensä perusteella. Tunnekokemusten ilmaisu oli varhaiskasvatusikäiselle lapselle helpompaa kuin alakouluikäiselle lapselle.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Satuhieronta, tunnetaito, satu, kosketus, ehkäisevä perhetyö, tukiperhe, tunnekortit		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Marttila Elina Partanen Katja Silventoinen Sonja	Type of publication Bachelor's thesis	Date December 2017 Language of publication: Finnish
	Number of pages 47	Permission for web publication: x
Title of publication "I feel quite relaxed" Emotional experiences evoked by story massage, and its potential as a method in family work		
Degree programme Social Studies, Occupational therapy		
Supervisor(s) Kiiskilä Taja, Ritsilä Jaana		
Assigned by -		
Abstract <p>The purpose of the study was to implement story massage with children at their own homes. The aim was to collect information about the children's feelings after the story massage moment. Another aim was to introduce story massage to the family. The focus of the study was on what kinds of feeling story massage evoked in children and how it would work as a method in family work.</p> <p>The functional part of the study was implemented at the home of a family with two children of whom one was in early childhood education and the other in primary school. In the implementation, the MAHTI-feeling cards we used to support emotional expression. The main data was collected by videotaping all the story massage moments and debriefings with the feeling cards. The results of the study were based on the VQ-assessment tool. The tool assessed the children's volitional state during the story massage moments and how they expressed their feelings with the help of the MAHTI-feeling cards.</p> <p>The results highlighted the calming effects of the massage touch and the children's attitude towards touching. Moreover, the use of the feeling cards supported the children to recognize and verbalise their own feelings. Both children's emotional experiences were diverse. For example, according to the VQ-assessment results, both children were curious about the activity. The younger child expressed her/his will in the activity more than her/his older sibling.</p> <p>The results of the study support the idea that story massage could be suitable family work method because its versatility. Expressing feelings was easier to younger child her/his older sibling.</p>		
Keywords/tags (subjects) Story massage, emotional skill, story, touch, preventive family work, support family, feeling cards		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Satuhieronta	3
2.1	Satu	4
2.2	Kosketus.....	6
2.3	Tunnetaito.....	9
3	Ehkäisevä perhetyö	11
3.1	Perhetyön menetelmät.....	13
3.2	Tukiperhe	14
4	VQ-arviointimentelmä	15
5	Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	18
6	Tutkimuksen toteutus.....	18
6.1	Tutkimuksen menetelmät.....	19
6.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	21
6.3	Tutkimusaineiston keruu ja kohderyhmä	22
6.4	Aineiston analysointi.....	23
7	Tutkimustulokset.....	25
7.1	Satuhieronta perhetyön menetelmänä	27
7.2	Tunnekokemukset	31
7.3	Tutkimustulosten johtopäätökset	34
8	Pohdinta ja jatkotutkimusideat.....	36
8.1	Tutkimusprosessin pohdinta.....	37
8.2	Jatkotutkimusideat	42
	Lähteet	43
	Liitteet	46
	Liite 1. VQ-arviointilomake satuhieronnasta, varhaiskasvatusikäinen	46
	Liite 2. VQ-arviointilomake tunnekorteista, alakouluikäinen	47

Kuvio

Kuvio 1. Aineisto.....	20
Kuvio 2. Aineiston analysointi	24
Kuvio 3. VQ-arviointi satuhieronnasta 1. ja 4. kerta, varhaiskasvatusikäinen lapsi	27
Kuvio 4. VQ-arviointi satuhieronnasta 1. ja 4. kerta, alakouluikäinen lapsi	27
Kuvio 5. VQ-arviointi tunnekorteista 1. ja 4. kerta, varhaiskasvatusikäinen lapsi	31
Kuvio 6. VQ-arviointi tunnekorteista 1. ja 4. kerta, alakouluikäinen lapsi.....	31
Kuvio 7. Varhaiskasvatusikäisen lapsen valitsemat tunnekortit.....	34
Kuvio 8. Alakouluikäisen lapsen valitsemat tunnekortit.....	34

1 Johdanto

Opinnäytetyö käsittelee tukiperheessä käyvien varhaiskasvatusikäisen lapsen ja alakouluikäisen lapsen satuhieronnasta saatuja tunnekokemuksia. Satuhieronta on satujen, tarinoiden ja mielikuvien yhdistämistä kosketukseen ja kevyeen hierontaan (Tuovinen 2014, 12, 63.) Etenkin varhaislapsuudessa koettu kosketus takaa lapsen tasapainoisen kehityksen. Ihmisen tasapainoisen tunnesuhteen kehittymiselle ratkaiseva tekijä on varhaislapsuudessa saatu kosketus. (Enäkoski & Routasalo 1998, 53-54.) Arkkisessa vuorovaikutuksessa välitetään kosketuksen kautta erilaisia tunteita. (Gothóni 2012, 61.)

Mattila (2011, 83) toteaa, että lapselle on suuri haaste omien tunteiden tunnistaminen, kohtaamisen oppiminen ja siihen rohkaistuminen. Lapselle tärkeät aikuiset pysyvät auttamaan lasta hyväksymään omat tunteensa, mikäli he viestivät lapselle tunteiden kuuluvan elämään. Samalla lapsi oppii luottamaan olevansa hyväksyty tuntevana ihmisenä ja lapsi voi tuntea kaikki tunteensa. (Mts. 83.)

Järjestön kautta löytyi vapaaehtoinen perhe opinnäytetyön toiminnalliseen toteutukseen. Toiminnallinen osuus tapahtui perheen omassa kodissa. Perheessä käyntikerroja oli yhteensä viisi, joista ensimmäinen oli tutustumiskäynti. Neljällä seuraavalla kerralla toteutettiin satuhierontaa sekä käytettiin tunnekortteja yhdessä lasten kanssa. Tässä opinnäytetyössä käytettiin VQ-arviointimenetelmää.

2 Satuhieronta

Satuhieronnan on kehittänyt suomalainen Sanna Tuovinen. Satuhieronnassa yhdistyy satu ja myönteinen kosketus. Nämä ovat lapsen kasvun ja kehityksen kannalta tärkeitä asioita. Satuhieronnassa on kyse myönteisen ja lempeän kosketuksen sekä sa-

dun yhdistämisestä. Satuhieronta kehittää lapsen motorisia ja sosiaalisia taitoja, tunteita sekä lievittää stressiä. Satuhieronta auttaa myös vahvistamaan lapsen ja aikuisen luottamus- ja kiintymyssuhteita. Satuhieronta on hyvin luova menetelmä ja antaa hierojalle vapaat kädet. Satuhieronnassa on tärkeää läsnäolo sekä yhdessä tekeminen ja siitä saatu ilo, joka voi parhaimmillaan vaikuttaa positiivisesti hyvinvointiimme. Satuhieronnassa voi käyttää jo valmiita satuja tai keksiä ihan oman sadun. Satuhieronnassa tärkeitä arvoja ovat: luottamus, ilo, arvostus, leikki, ihmisyyt sekä yhteisöllisyys. Satuhieronta on vapaaehtoista ja on tärkeää aina kysyä lapselta lupa hierontaan. Satuhierontaan on hyvä valita rauhallinen ja kiireetön tila. Näin hierottavalle tulee tunne, että satuhierontahetki on varattu vain ja ainoastaan hänelle. (Tuovinen 2014, 7-8, 13, 15.) Rauhasa ja levossa lapsi latautuu, täyttää varastojaan, käsittelee kokemuksiaan ja tunteitaan (Gothóni 2012, 57). Tuovisen (2014, 15) mukaan satuhierontaa voi soveltaa auttamaan lasta kiukun, levottomuuden ja pettymyksen hetkinä.

Englannissa vastaava menetelmä satuhierontaan verrattuna on nimeltään story massage. Story massagen kotisivuilla Bilbow (Story massage n.d) kiteyttää, että story massage mahdollistaa välineen, jolla vanhempi ja lapsi voivat olla vuorovaikutuksessa keskenään ja viettää yhdessä aikaa, joka mahdollistaa keskinäisen suhteen parane-
mista.

2.1 Satu

Sinkkosen (2012, 250) mielestä satujen ei tulisi opettaa mitään, koska suora opettaminen hävittää tehokkaasti sadun lumouksen. Jantunen (2007, 33) kirjoittaa, että sadun sulattelu itsenäisesti, ilman aikuisten kyselyitä sen opetuksesta, antaa lapselle mahdollisuuden tehdä omia ratkaisuja, vaikka lapsi niitä ei täysin käsittäisikään (Sinkkonen 2012, 250; Jantunen 2007, 33). Sadut tukevat ja edistävät lapsen kehitystä. (Sinkkonen 2012, 250; Ylönen 2000, 28.) Ylösen (2000, 28) mukaan sadut edistävät lisäksi lapsen henkistä hyvinvointia. Kuunnellessaan lapsi voi kuvitella henkilöt ja tapahtumat sekä luoda niistä maailman omaan mieleensä (Sinkkonen 2012, 257). Lapsi

kokee ja elää maailmassa aistimusten kautta ja sen takia tarvitsee myös äärimmäisiä tuntemuksia ja kokemuksia. (Jantunen 2007, 24).

Ylönen (2000, 29) mukaan satu antaa valmiuksia kohdata elämän haasteita tavalla, joka tuottaa iloa. Satujen kertominen ja lukeminen viihdyttävät, rohkaisevat ja lohduttavat lasta. (Ylönen 2000, 27.) Sadut antavat myös toivoa ja niiden keskeinen tehtävä on ilahduttaa (mts. 51, 63).

Sadun kokemiseen perustuu sadun ymmärtäminen ja tulkinta, sadun merkitys. Sadun kokemiseen puolestaan vaikuttavat ikä, kehitystaso, tausta ja sen hetkinen elämäntilanne. Tulkinta tapahtuu spontaanisti. Tulkinta saattaa saada tulkitsijassa aikaan uudenlaisen ymmärryksen kyseessä olevasta asiasta, joka usein eroaa hänen aikaisemmasta käsityksestään. Lapsi opettelee tulkitsemaan ja ymmärtämään ympärillä olevaa maailmaa liittäen itsensä sen osaksi eikä välttämättä halua tai osaa jakaa niitä sanallisesti muille. Myönteiset ajatukset voivat olla lapsen omia salaisuuksia. (Ylönen 2000, 49, 126.)

Lapsen on kyettävä muodostamaan satuun liittyviä mielikuvia, jotta hän pystyy seuraamaan satua. Mielikuvien muuttelun osaaminen ja uusien luominen tarpeen mukaan on tarpeen kerronnan edetessä. (Ylönen 2000, 36.) Kertomusaineistoja kuulemalla lapsella on mahdollisuus kehittää omaa mielikuvitustaan (Jantunen 2007, 235). Asioiden käsittäminen ja käsitteleminen kuvitteellisella tasolla on esimerkiksi luovuuden perusta. Kuvitteellisuus kuuluu abstraktiin ajatteluun ja se kehittyy sadun avulla. Lapsen seuratessa satua hän oppii keskittymään kuuntelemiseen sekä ymmärtämään kuulemaansa. Samoin lapsen on mahdollista kartuttaa sanavarastoaan, mikäli tekstissä olevat vieraat sanat selitetään hänelle. (Ylönen 2000, 27-28.)

Ylönen (2000, 40) käyttää termiä lapsen satuikä, johon olennaisesti vaikuttaa lapsen tausta, ominaisuudet, elämäntilanne sekä kehitystaso. 4-8-vuotiaiden ajatellaan olevan parhaassa satuiässä. Useat viiden vuoden ikäiset erottavat jo kuvitteellisen todellisesta, kun taas pieni lapsi pitää esimerkiksi keijukaisia totena. (Mts. 40.) Sadut voivat olla myös terapeuttisia, joiden avulla pyritään käsittelemään ja vähentämään tunne-elämän ongelmia. Kodeissa, joissa ei ole terapiakoulutuksen saanutta henki-

löö, ei tule tehdä terapiaa. Lapsi kuitenkin hyötyy siitä, jos kasvattajat valitsevat satuja, jotka saattavat auttaa tietyissä tilanteissa. (Ylönen 2000, 62.) Tunteet ovat niin olennaisia lapsen elämässä, että sadut ovat merkittävä keino hänen maailmansa rakentamisessa (mts. 33). Lapsi voi kohdata turvallisesti kuvitteellisena, todellisessa elämässä, olevia ja tulevia vaikeita asioita (mts. 28). Satujen avulla lapsella on myös mahdollisuus löytää omista kokemuksistaan yhtäläisyyksiä satujen henkilöihin ja tapahtumiin (mts 63). Kuullutta tai luettua satua voidaan tehostaa ja vielä syvemmälle näyttelemällä, musisoimalla, maalaamalla ja piirtämällä. Tämän avulla voidaan myös voimistaa lapsen omia mielikuvituskuvia. Taiteellinen työskentely on suoraan yhteydessä lapsen tunne-elämään. (Jantunen 2007, 235.)

Ylönen (2000, 114-115) mukaan satu on lapselle antoisin silloin, kun se luetaan kii-reettömänä ajankohtana läheisen aikuisen toimesta. Vanhemmat pääsevät lähelle lasta yhdessä luettaessa ja monet vanhemmat ovat huomanneet nukkumaanmenon sopivaksi ajankohdaksi läheisyydelle (mts. 115). Aikuisille ja lapsille sadut muodostavat jatkuvan esteettisen ja tunnekokemusten varaston. Esteettinen kokemus on tila, jossa aikuisten ja lasten yhdessäolo on vahvaa. (Hakkarainen & Brédikyté 2013, 103.)

2.2 Kosketus

Arponen ja Airaksinen (2016, 9) toteavat, että konkreettisessa kosketuksessa on ky-symys fyysisestä kontaktista esimerkiksi kahden ihmisen välillä. Heidän mukaansa kosketus-sanaan liittyy sivumerkitys, joka muodostuu aikaisemman kokemuksen, tunteen tai muistin synnyttämästä mielikuvasta. Abstraktista kosketuksesta on kyse silloin, kuin esimerkiksi jokin tarina koskettaa ihmistä tunnetasolla. Usein kosketuk-sella halutaan viestittää jotain, esimerkiksi hellyyttä ja kosketuksen kautta vahviste-taan sanallista viestiä. (Mts. 9.) Kosketus on voimakas apuväline kommunikaatiossa, jossa yritetään välittää positiivisia tuntemuksia. Mahdollista on, että kosketus voi yl-läpitää emotionaalisia suhteita ihmisten välillä. Äidin ja vauvan välinen ihokosketus voi vaikuttaa paljonkin myöhemmällä iällä olevien suhteiden laatuun ja määrään. (Su-

vilehto, Glerean, Dunbar, Hari & Nummenmaa 2015, 1.) Sanattoman viestintänsä perusteella, kosketus voi kertoa paljon enemmän kuin sanat. Kosketuksen aiheuttamaan reaktioon ja tulkintaan vaikuttavat tilanne, persoonallisuus, ympäristön asenteet, kulttuuri sekä aikaisemmat kokemukset (Arponen & Airaksinen 2016, 9; Enäkoski & Routasalo 1998, 36).

Kinnunen (2013, 19, 20) kirjoittaa, että on olemassa tieteellistä näyttöä kosketuksen merkityksestä terveydelle, ihmisen kaikissa ikävaiheissa. Ihmiset tietävät ilman lääketieteellistä tutkimustakin, että hyväilevä kosketus välittää hyväksyntää, kiintymystä, suojelua ja huolenpitoa (mts. 189.) Enäkosken ja Routasalon (1998, 33) mukaan kosketusta käsittelevissä tutkimuksissa kosketus jaetaan fyysiseen ja terapeuttiseen kosketukseen. Näistä fyysinen kosketus on vastavuoroista, josta Newton kolmannessa laissaan sanoo, ettei henkilö voi koskettaa toista tulematta samalla itse kosketetuksi (mts. 33).

Enäkoski ja Routasalo (1998, 34) kirjoittavat kosketusaistin säilyvän läpi elämän lähes muuttumattomana. Suhtautuminen kosketukseen puolestaan saattaa hyvinkin ratkaisevasti muuttua iän ja kokemusten myötä. (Enäkoski & Routasalo 1998, 34.) Kosketus välittää luottamusta, esimerkiksi puheen aikana luotu kosketusyhteys. Oleellista on huomioida, mihin saa koskea ja mihin ei. Ihmisen sosiaalisia alueita Enäkosken ja Routasalon (1998, 13) mukaan ovat käsivarret, kädet, olkapäät ja yläselkä. Heidän mielestään näille alueille koskettaminen ei aiheuta hämmennystä eikä vaadi lupaa (mts. 13). Suvilehto ym. (2015, 1) jatkaa, että joihinkin osiin vartalosta tarvitsee läheisen emotionaalisen suhteen, jotta niihin voi koskea. Gothóni (2012, 62) määrittelee ruumiin olevan sielun näkyvä osa, joten ihmisen sielua on syytä koskettaa varovasti ja arvostaen.

Itse kosketustapahtuman Arponen ja Airaksinen (2016, 9) määrittelevät sisältävän neljä eri vaihetta, jotka ovat tarkoitus, kosketus, tulkinta ja reaktio. Yksi keskeinen tekijä kosketustapahtumassa on vastavuoroisuus, josta seuraa hyväksyntä. Hyväksynnän puuttuessa kosketus saatetaan kokea intiimireviirille tunkeutumisenä ja koskettettu henkilö kokee olevansa uhattu. Tästä seuraava reaktio on torjunta. (Mts. 10.) Kosketukseen suhtautuminen muuttuu lapsen varttuessa ja lapsi alkaa myös ymmärtää, että omaan kehoonsa hänellä on itsemääräämisoikeus. Ihmisen tarve koskettaa

ja tulla kosketetuksi säilyy läpi ihmisen elämänkaaren (Mts. 11.) Täytyy kuitenkin muistaa, että kosketetuksi tulemisen tarpeen ja sen sietämisen suhteen, jokainen ihminen on yksilö (Enäkoski & Routasalo 1998, 67). Samoin erilaiset ihmiset kaipaavat erilaisia otteita (Kinnunen 2013, 206).

Uvnäs Mobergn (2007, 117) mukaan on havaittu, että lapsen kasvuun ja terveyteen saadaan suotuisia vaikutuksia kosketuksella. Kosketus sekä ihmisten välinen ruumiillinen läheisyys tuottavat turvallisuutta, rentoutta ja rauhaa (mts. 122). Kosketus saa myös ihmisen rauhoittumaan (mts. 118). Rauhoittuminen Uvnäs Mobergin (2007, 22) mukaan näkyy esimerkiksi rauhallisena ja sosiaalisesti vuorovaikutteisena käyttäytymisenä.

Kosketus satuhieronnassa

Kosketus satuhieronnassa voi olla silityksiä, painalluksia, ylös- tai alaspäin suuntaavia vetoja, keinutusta, kevyttä hankausta, taputuksia, tassutuksia, sivelyjä ja sormilla piirtelyjä. Kosketukseen liittyviä liikkeitä on myös monenlaisia ja niiden rytmit sekä suunnat kuvaavat sadun tapahtumia. Ylöspäin suuntaavat vedot aktivoivat ja alaspäin suuntautuva liike rauhoittaa. (Tuovinen 2014, 22; 16.) Tuovinen (2014, 16) käyttää kirjassaan kosketuskuvitus-termiä, kosketuskuvitus mukailee sadun tarinoita ja tapahtumia. Kosketuksia varten voi tarinasta valita kohdat, jotka on helppoa kertoa kosketuksin ja varsinkin jos satu on hyvin monipuolinen. Kädet voivat olla sadun kertomisen aikana välillä selän päällä tai kädet voivat silittää siihen asti, että tarinassa tulee seuraava kohta, johon voi yhdistää jonkin satuhierontaliikkeen. (Mts. 16.) Kosketus tehostaa sadun viestejä sekä rentouttaa ja rauhoittaa. Myönteisellä kosketuksella välittyy viesti välittämisestä sekä nähdyksi tulemisestä (mts. 7.) Gothónin (2012, 51) mielestä kosketuksella on psykologisia, fysiologisia ja kognitiivisia vaikutuksia, jotka voivat helpottaa ja tukea oppimista. Kosketus vähentää pelkoa ja aggressioita sekä aktivoi luottamusta, ystävällisyyttä ja uteliaisuutta (mts. 51). Valitettavasti kaikki lapset eivät saa myönteistä kosketusta, vaikka sitä kaipaisivatkin. (Tuovinen 2014, 79).

Tuovisen (2014, 7) mukaan läsnäoloon liittyy kosketusyhteydessä oleminen. Suomalaisessa kulttuurissa on ollut tapana välttää kosketusta, joten koskettaminen saattaa

aluksi tuntua vieraalta eivätkä kaikki ihmiset suhtaudu koskettamiseen luonnollisesti (Tuovinen 2014, 7; Enäkoski & Routasalo 1998, 64-65). Enäkosken ja Routasalon (1998, 36) mielestä kosketuksen hyväksymistä ja toiseen koskettamista voi kuitenkin opetella. Samoin koskettamisesta voidaan tehdä haastatteluja ja näin saadaan tallennettua tärkeitä tuntemuksia siitä, että miltä kosketus tuntuu (mts. 64-65). Aikuinen kannustaa myönteisellä kosketuksella lasta luottamaan itseensä (Tuovinen 2014, 7). Satuhierontaa voi vanhemmat käyttää kotona nukahtamistilanteissa. Myönteinen kosketus rauhoittaa lapsen uneen ja samalla mahdollistaa aikuisen irtautumisen kiireen kierteestä. Vanhempien on hyvä huolehtia omasta hyvinvoinnistaan, jotta lapsen ohjaaminen lempein keinoin ja rajojen asettaminen mahdollistuvat. (Mts. 97.) Tuovinen (2014, 12) toteaa satuhieronnan vahvistavan luottamus- ja kiintymyssuhteita.

2.3 Tunnetaito

Tunteet ovat isossa osassa päivittäistä elämäämme, jotka suojelevat ja rikastuttavat meitä ja elämäämme. Tunteet vaikuttavat siihen mikä elämässämme on tärkeää ja mitä teemme elämällemme. Tunteet auttavat myös muuttamaan toimintatapojamme, jos tilanne niin vaatii. Tunteet vaikuttavat sosiaaliseen elämäämme sekä rooleihin, joita otamme. Se, mitä tunnemme vaikuttaa koko kehoomme ja näin ollen muutkin ympäristössä olevat ihmiset huomaavat sen. (Kokkonen 2010, 11-13, 15.) Lapsen tunteille ja tunnetaitojen kehitykselle on tärkeää, että vanhemmat osaavat auttaa ja ohjata lasta erityisesti silloin, kun hänen tunteensa ovat erityisen voimakkaita. Hyvät tunnetaidot omaava lapsi kykenee nimeämään omia tunteitaan sekä toisten tunteita. Lapsi pystyy näin asettumaan toisen asemaan. (Kanninen & Sigfrids 2012, 75.) Tunteiden säätely tarkoittaa ihmisen kykyä vaikuttaa mitä tuntee, kuinka voimakkaasti tuntee ja kuinka pitkään hän tuntee. Esimerkiksi negatiivisten tunteiden ajattelu pitkään kuormittaa meitä suuresti, joten tunteiden säätely on niin fyysisesti kuin psyykkisestikin tärkeää. (Mts. 82.)

Ihmisellä on perustunteet, jotka ovat suru, viha, ilo, hämmästyminen, inho ja häpeä. Nämä ovat kuitenkin yksi osa ihmisen tunteista, eli emootioista. Jokainen henkilökohtaisesti tunnistaa oman tunteensa, jonka itse kokee. Prosessoimme erilaisia ajatuksia ja tietoa myös tunteiden kautta. Perustunteita tarkempi emootio, on suuntaava emootio. Suuntaava emootio tarkoittaa, tunnetta, joka herää, kun ihminen saa erilaisia sisäisiä ja ulkoisia signaaleja. Signaalin saadessaan aivot alkavat, miettiä onko signaali hyvä vai huono. Tämän jälkeen keho ja mieli vastaavat tähän erilaisilla tunteilla. (Kanninen & Sigfrids 2012, 76.)

Tunteita voidaan tarkastella eri tasojen kautta, joita ovat subjektiivinen tunnekokemus, fysiologiset tuntemukset, toimintavalmiudet, mielikuvat ja neurokemialliset prosessit. Subjektiivinen tunnekokemus on jokin ihmisen perustunteista. Fysiologiset tuntemukset ovat ihmisen omia kehollisia tuntemuksia. Toimintavalmiudet ovat tunteisiin liittyviä reaktioita, esimerkiksi pelottavien asioiden luota perääntyminen. Mielikuvat taas tarkoittavat tunteiden tarkastelua ihmisen omien mielikuvien kautta. Jokaiselle tunteelle on oma neurokemiallinen vastaavuus. (Kanninen & Sigfrids 2012, 77.) Tunteet voi jakaa myös primaarisiin, sekundaarisiin ja instrumentaalisiin tunteisiin. Primaaritunteet ovat ihmisen ydintunteita, jotka nousevat luonnollisesti pintaan erilaisissa tilanteissa. Lapset tarvitsevat usein apua näiden tunteiden sanoittamiseen ja tunnistamiseen, jotta niitä pystyy hallitsemaan. Sekundaaritunteet tarkoittavat ihmisen puolustusreaktiota primaaritunteeseen. Sekundaaritunteesta esimerkkinä voisi olla lapsen kiukku sekä raivo, mutta todellisuudessa lapsella on paha mieli sekä ahdistusta. Jos ihminen ei tunnista todellisia tunteitaan ne voivat helposti jäädä muiden tunteiden alle ja kääntyä jopa toisiksi tunteiksi. Instrumentaaliset tunteet tarkoittavat tunteita, joita ihminen haluaa näyttää, jotta saa toivomansa reaktion. Nämä tunteet vaikeuttavat aitojen tunteiden tunnistamista. (Mts. 78-79.)

Jokainen meistä saavuttaa eri tunnetasoa yksilöllisesti. Lapset tarvitsevat usein tukea vanhemmiltaan tunnesäätelyyn, sillä heillä ei ole niin suurta tunnesanastoa. Lapsen voi ollakin helpompi ilmaista tunteitaan kehonsa kautta, sanattomasti kuin kertoa miltä hänestä tuntuu. Lapsi voi myös kertoa, erilaisia tuntemuksia, joita tunne herättää ja näin ollen vanhempi voi nimetä tunteen. (Kanninen & Sigfrids 2012, 77.) Lasta

voi ymmärtää paremmin keskittymällä ymmärtämään lapsen primaaritunteita. Primaaritunteiden kautta aikuinen voi ymmärtää lapsen todelliset tunteet ja tarpeet. (Mts. 79.) Tässä asiassa lapsen aito kuunteleminen ja läsnäolo ovat tärkeitä. Näiden myötä lapselle tulee arvokas ja tärkeä olo, ja tunteiden esiin tuominen voi helpottua. (Mts. 80.)

Mäkelä (2005, 65) toteaa että, tunteita voi itse säädellä, mutta myös joku muu voi säädellä tunteitasi esimerkiksi rauhoittavan kosketuksen avulla. Rauhoittava kosketus ja hieronta lievittävät ahdistuneisuutta, masennusta sekä nostavat kipukynnystä (Kokkonen 2010, 65). Tätä kutsutaan toiminnalliseksi tavaksi säädellä tunteita, ja sen avulla mahdollistuu myös yhdessä tekeminen. Toiminnallinen tapa lisää myös tunteista puhumisen mahdollisuuden muiden kanssa ja näin tunteiden sanoittaminen voi helpottua. (Mts. 66.)

Lapset voivat hyvin varhaisesta iästä saakka peittää tunteitaan. Lapset etsivät aktiivisesti vihjeitä ympäristöstään siihen, kuinka vastata erilaisiin tilanteisiin. Näytetty tunne ja lapsen itse kokema tunne jää lapsen oman tulkinnan varaan. Lapsi tarvitsee empatiaa sekä itsetuntemusta, jotta voi käsitellä ja ottaa huomioon muiden ihmisten tunteita. Kommunikointi kanavat kehittyvät, kun kieli kehittyy. Kielen avulla voidaan kysellä tunteista. Erilaisuudet, kuinka lapset käyttävät sanoja tunteidensa ilmaisuun on kytköksissä lapsen sosiaaliseen ymmärtämiseen. (Zwozdiak-Myers 2007.)

3 Ehkäisevä perhetyö

Rönkön ja Rytkösen (2010, 32) mukaan ehkäisevässä perhetyössä on tarkoitus pitää yllä ja lisätä ihmisten hyvinvointia sekä pienentää perhetilanteiden vaikeutumisen riskejä. Samassa teoksessa työmuodot jaetaan kolmeen eri vaiheeseen. Erilaisten tukimuotojen käyttäminen, joilla tuetaan perheitä saamaan arkensa sujuvammaksi sekä neuvonta ja opastus ovat ensimmäisessä vaiheessa. Samoin siihen sisältyy mahdollisten aluillaan olevien ongelmien tunnistaminen ja niiden ottaminen esille perheiden

kanssa. Toisessa vaiheessa perhettä tuetaan ilmenneiden riskien ja haittojen selvittämisessä samoin kuin toimintatapojen luomisen perheiden kanssa. Toimintatavoilla on tarkoitus lisätä perheiden toimintavalmiutta ja selvittää haittoja. Kolmannessa vaiheessa ehkäistään olemassa olevia haittoja ja ongelmia aiheuttamasta uusista ongelmia. (Mts. 32.)

Sosiaalihuoltolaissa korostetaan palvelujen ehkäisevää ja lapsen kehitystä edistävää tavoitetta (Sosiaalihuoltolaki, 13). Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan myös muiden kuin lastensuojelussa olevien työntekijöiden palveluita. Näitä ovat äitiys- ja lastenneuvoloiden palvelut sekä esimerkiksi päivähoidon ja opetuksen antama erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 38.) Kotipalvelun vahvistamisen lisäksi perhetyötä (18§), tukihenkilöitä ja -perheitä sekä vertaisryhmätoimintaa (28§) on annettava yleisinä perhepalveluina myös ilman lastensuojelun asiakuutta. Ehkäisevien palvelujen tarkoituksena on tukea lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. (Sosiaalihuoltolaki, 28.)

Peruslähtökohta perhetyössä on perheiden elämästä lähtevät tarpeet, esimerkiksi lasten kehitys- ja kasvatuskysymyksiin liittyen (Rönkkö & Rytönen 2010, 27). Perhetyö voi pitää sisällään vanhemmuuden tukemista, vanhempien ohjaamista, arjen ohjausta, vanhemmuuden vahvistamista, verkostojen vahvistamista sekä toimintakykyjen vahvistamista uusien elämäntilanteiden ja kriisien vuoksi. Perhetyötä voidaan toteuttaa useissa paikoissa, kuten kotipalvelussa ja päivähoidossa. Perhetyötä ovat myös perheterapiat ja leirit sekä laitoksissa tehtävä perhekuntoutus. Perhetyölle on ominaista erilaiset muodot, joilla sitä voidaan toteuttaa. Näitä muotoja ovat esimerkiksi perhetapaamiset, keskustelut ja kotikäynnit. (Vilén ym. 2010, 25-26.) Omien tarpeidensa pohjalta jokaisella perheenjäsenellä on oikeus sanoa, että mitä palveluita he haluavat. Palveluille on oltava vaihtoehtoja joista valita. Perhe voidaan ohjata palveluiden pariin tai velvoittaa siihen. Perhetyön jäsentämisessä voi olla lapsikeskeisyys-nimitys. Lapsikeskeisessä näkökulmassa lapsen yksilöllisiä ja kehitykseen kuuluvia tarpeita, tapaa toimia ja ilmaista itseään tehdään näkyväksi. Omien tarpeiden ilmaisun saamiseksi lapsi tarvitsee aikuisia avukseen. Perhetyö voi liittyä perheen vuorovaikutustaitojen tukemiseen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 52, 29-30, 41.)

Heino, Berg ja Hurtig (2000, 13) määrittelevät avohuollon työmuodoksi sosiaalitoimen, kotipalvelun ja järjestöjen perhetyömuodot, jossa tukeminen tapahtuu pääsääntöisesti perheen kotona tai ”perheen maaperällä”. Leppimanin ja Puustinen-Niemen (2006, 13) mukaan perhetyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jonka käytännöt ovat hyvin kirjavia ja sitä toteutetaan useiden eri nimikkeiden alla. Rönkön ja Rytkösen (2010, 298) mielestä perhetyön mahdollisuuksia voidaan pitää suurina sen takia, että se on konkreettista työtä, jota tehdään lähellä perheen arkea. Perhettä autetaan kokonaisuutena, mutta samalla tehdään näkyväksi perheenjäsenten yksilölliset tarpeet (mts. 40).

3.1 Perhetyön menetelmät

Menetelmät ja niiden taustateoriat ohjaavat työntekijöiden tapoja olla vuorovaikutuksessa (Kaikko & Friis 2013, 108). Perhetyön menetelmiä kehitellään eri tahoilla ja usein se on jonkin yksikön tai henkilöstön kehittämä toimintaohjeistus. Menetelmä voi olla myös katsantokanta tai ideologia, jonka tarkoituksena on auttaa työntekijää näkemään perhe uudesta näkökulmasta. Perhetyössä on usein arvioinnin ja tuen kohteena vanhemmuuteen liittyvät asiat. Oleellista on kuitenkin muistaa aina perheen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Usein perheen hyvinvoinnin mittareina toimivat lapsen kehitykselliset tarpeet ja voimavarat. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 25- 26.)

Tiettyyn tavoitteeseen pääsemiseksi menetelmää voidaan kutsua välineeksi. Väline voi olla esimerkiksi yhteistyösuhteen rakentamiseen, asiakkaan kuulluksi tulemiseen sekä kohtaamisen tukemiseen. Työvälineen valitseminen lähtee liikkeelle työn tavoitteiden laatimisesta ja siitä miksi juuri tiettyä työvälinettä olisi hyvä käyttää.

(Kaikko & Friis 2013, 112.) Työvälineitä ovat esimerkiksi kortit, erilaiset listat, lomakkeet ja/tai tehtävät. Kussakin menetelmässä voi olla sisällöllisesti erilaisia välineitä. Useat menetelmät ovat sovellettavissa. Työmenetelmiä on olemassa monia kymme-

niä. (Menetelmät ja välineet 2017.) Tärkeää on huomioida menetelmän ennakkovalmistelut sekä menetelmän jälkeiset jälkipuinnit. Olennaista on, että työntekijä on tietoinen menetelmän taustoista, vahvuuksista ja katvealueista. (Kaikko & Friis 2013, 112.)

Tunnekortit työvälineenä

Mahti-nimiset tunnekortit ovat Kehitysvammaisten tukiliitto ry:n kehittämät. Kortit ovat tarkoitettu tunteiden ilmaisun, sanoittamisen ja nimeämisen tueksi. Ne sopivat käytettäväksi kaikenikäisten kanssa. Tunnekortteja voidaan käyttää moninaisesti yksilö- ja ryhmätapaamisissa. (Materiaalia, n.d.) Kuvien avulla sisäisistä mielikuvista on helpompi keskustella. Työskentelyssä voidaan käyttää mitä tahansa kuvia, joihin voidaan yhdistää esimerkiksi tunteita sekä positiivisia ominaisuuksia. Kuvien käyttö on moninaista. Niitä voidaan käyttää yhdessä perheiden kanssa, ryhmien kanssa tai monipuolisesti yksilöiden kanssa. Kuvien kautta sanoittaminen on usein helpompaa. Kuvan toimivat erittäin hyvin lasten ja nuorten kanssa ja niistä on apua erityisesti silloin, kun asioiden selittäminen sanallisesti tuntuu hankalalta. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 237-238.)

3.2 Tukiperhe

Tukiperhetoiminta on tyypillinen lastensuojelu- ja sosiaalihuoltolain mukainen tukitoimi. Suomessa se on ollut lastensuojelussa vuodesta 1983 lähtien lakisääteinen. Sosiaalihuoltolain mukaiseksi, yleiseksi perhepalveluksi, tukiperhetoiminta määriteltiin vuodesta 2015 alkaen. Palvelutarpeen arvio tehdään aina ennen toiminnan aloittamista, sosiaalihuollon ammattihenkilön toimesta, riippumatta siitä kumman lain tukiperhetoiminnasta on kyse. Käytännössä kunnan lastensuojeluviranomaiset ja kansalaistoimijat toteuttavat tukiperhetoimintaa yhteistyössä. Lisäksi useat lastensuojelujärjestöt tarjoavat ostopalveluna tukiperhetoimintaa. (Moilanen & Svenlin 2016, 77-78.) Moilanen ja Svenlin (2016, 77-78) kirjoittavat, että Moilasen (2015) mukaan kyse

on lastensuojelun kontekstiin sijoittuvasta vapaaehtoistyön muodosta, johon sopimukset laaditaan yleensä vuodeksi kerrallaan. Tukiperheen tulee säännöllisesti raportoida sosiaalityöntekijälle lapsen kanssa viettämästään ajasta (mts. 78). Tukiperheeseen sijoittuminen on prosessi, jossa ovat mukana lapsi ja hänen vanhempansa, asiakasperheen sosiaalityöntekijä, tukiperhe ja palvelua tuottavan tahon sosiaalityöntekijä. Tukiperhesuunnitelmassa yhdessä mietittyjä tavoitteita ja niiden saavuttamista arvioidaan vähintään vuoden välein. (Matilainen 2008, 35-36.) Tukiperhetoiminnasta, joka on lastensuojelun avohuollon tukitoimi, järjestetään tarvittaessa perheen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma. Tukiperhe voi toimia viikonloppuperheenä, jossa lapsi voi viettää esimerkiksi vapaa-aikaansa. (Räty 2010, 265-267.) Tuovisen (2014, 9) mukaan satuhieronnan yhdistämisestä tukiperhetoimintaan löytyy hyviä kokemuksia.

4 VQ-arviointimentelmä

VQ-arviointimenetelmä on strukturoitu toimintaan motivoitumisen arviointimenetelmä, ja se perustuu inhimillisen toiminnan malliin ja mallin tahto-käsitteeseen (Keponen & Piikki 2007, 6). Inhimillisen toiminnan mallissa (The Model of Human Occupation, MOHO) nostetaan esiin asiakaslähtöinen sekä inhimillinen toiminta. Mallissa korostuu asiakaslähtöisyys ja se, että jokainen on ainutlaatuinen henkilö, jolla on omat näkemyksensä. Mallin ihmiskäsitys on holistinen ja ihminen nähdään jakamattomana kokonaisuutena. (Hautala, Hämäläinen, Mäkelä & Rusi-Pyykkönen 2013, 234.) Mallissa pyritään, ettei ihmistä jaettaisi fyysisiin ja psyykkisiin osiin vaan keho ja mieli olisi yhtä ja samaa kokonaisuutta. (Kielhofner 2008, 4.) Mallin tarkoituksena on selittää yksilön osallistumista sekä mukautumista erilaisiin toimintoihin. Mallissa olevien käsitteiden avulla voidaan ymmärtää tarkemmin henkilön motivoitumista omaan toimintaan sekä toiminnan, henkilön sekä ympäristön välistä vuorovaikutusta keskenään. Mallissa nähdään, että henkilön sisäisten tekijöiden ja ulkoisten ympäristötekijöiden olevan vuorovaikutuksessa keskenään. Toiminnan aloittaessaan henkilö ylläpitää ja muuttaa sisäisiä tekijöitään kuten kykyjään, motiivejaan ja suoriutumistaan. (Hautala ym. 2013, 234-235.)

Arviointimenetelmä on alun perin suunniteltu henkilöille, joilla on kognition ja/tai kommunikaation ongelmia. Mikäli henkilöllä on näissä alueissa haasteita, omien tavoitteiden tai omien mielenkiinnon kohteiden ääneen sanoittaminen on hankalaa. Arviointimenetelmän ansioista haasteista huolimatta, asiakkaan tahtoa voidaan ymmärtää. Arviointimenetelmän kehittäminen alkoi jo vuonna 1988. Uusin, vuonna 2007 julkaistu versio, pitää sisällään 14 osiota. (Keponen & Piikki 2007, 6.)

Tahdon jatkumo on sisällytetty arviointimenetelmään, jolloin voidaan arvioida, millä tasolla asiakkaan tahto on. Tahdon jatkumoa on määritellyt Mary Reilly, vuonna 1974 ja myöhemmin Gary Kielhofner, vuonna 2002. Tahdon jatkumossa on kolme tasoa, ja ne ovat **tutkiminen**, **pätevyys** sekä **saavutus**. Tahto kehittyy matalammasta korkeampaan tasoon, jota jatkumo kuvaa. Ensimmäinen, tutkimisen taso on motivaation perustaso. Viimeisellä, saavutuksen tasolla motivaatio on erityisen korkealla. (Keponen & Piikki 2007, 16.)

Ensimmäinen taso, tutkiminen tarkoittaa, että asiakkaalla on perustarve toimia ympäristössä ja hän voi kokea mielihyvää siinä toimiessaan. Tutkiminen tarkoittaa alhaisinta tahdon tasoa, jossa henkilö kokeilee uusia asioita ja sen myötä tunnistaa omia mieltymyksiään. Tutkiminen tapahtuu henkilölle turvallisessa ympäristössä. Tutkimisen arviotavia osa-alueita ovat; osoittaa uteliaisuutta, aloittaa toiminnan, kokeilee uusia asioita, osoittaa mieltymyksiään sekä osoittaa toiminnan olevan erityinen tai tärkeä. (Keponen & Piikki 2007, 26-27.)

Seuraava taso, pätevyys on motivaation kehittymisen vaihe, joka sisältää osioita ensimmäiseltä tasolta, jota henkilö on alkanut hallita. Tällä tasolla henkilö haluaa aktiivisesti sitoutua toimintaan ja vaikuttaa ympäristöönsä. Tällä tasolla korostetaan pätevää suoriutumista sekä ongelman ratkaisukykyä, virheiden korjaamista sekä halukkuutta sitoutua toimintaan. Pätevyyden arviotavia osa-alueita ovat; osoittaa tavoitteellisuutta, pysyä toimintaan sitoutuneena, osoittaa tyytyväisyyttä, yrittää ratkaista ongelmia sekä virheiden korjaamisen yrittäminen. (Keponen & Piikki 2007, 26-27.)

Viimeinen taso, saavutus on tahdon ilmenemisen korkein taso. Saavuttaessaan tämän tason henkilö yrittää hallita uusia taitoja ja/tai toiminnan muotoja sekä pystyy

toistuvasti suoriutumaan toiminnoista odotusten mukaisesti. Henkilö pyrkii lisäämään tai ylläpitämään omia kykyjään. Henkilö ponnistelee kohti laadukasta ja korkeatasoista taitotasoa. Saavutuksen arvioitavia osa-alueita ovat; pyrkii suorittamaan toiminnan loppuun, panostaa lisäämällä energiaa/tunnetta/huomiota, etsii lisävas-
tuuta sekä etsii haasteita. (Keponen & Piikki 2007, 26-27.)

Eteneminen jatkumolla vaatii asiakkaalta lisääntyntä tietoisuutta omista kyvyis-
tään, tyytyväisyyden tunteesta sekä toimintaan liittyvien arvojen oivaltamista ja nii-
den mukaan toimimista. Jokaisella meistä tahto kehittyy omaa tahtia ja eteneminen
jatkumolla on yksilöllistä. Tahdon jatkumo toimii apuna seurattaessa tahdon muu-
tosta sekä siitä on apua tahdon tason ymmärtämiselle. Arviointitilanteessa havain-
noidaan asiakkaan tekemää toimintaa. Arviointitilanteessa havainnoidaan mihin toi-
mintaan asiakas lähtee mukaan ja millaiseen ei. Nämä tiedot lisäävät ymmärrystä
asiakaan omista motiiveistaan. (Keponen & Piikki 2007, 16-17.)

VQ-arviointimenetelmä sisältää kaksi lomaketta, jotka ovat pisteytyslomake ja sekä
ympäristön arviointilomake. Lomakkeet täytetään asiakkaan toiminnan havainnoin-
nin jälkeen. (Keponen & Piikki 2007, 9.) Arvioinnin aikana ei tule keskittyä asiakkaan
taitoihin vaan motivaatioon. Havainnoinnin aikana havainnoijan tulee keskittyä asiak-
kaan toimintaan kohdistuviin toiveisiin, toiminnan aikana ilmenevään itseluottamuk-
seen sekä tyytyväisyyden tunteisiin. Asiakaan taitojen ei tulisi vaikuttaa arvioinnin
loputulokseen. Pisteytyslomakkeessa mitattavat osiot ovat tahdon jatkumon mukai-
sessa järjestyksessä. (Mts. 17.)

Tahto käsitteenä

Tahto tarkoittaa henkilön ajatuksia sekä tunteita, henkilön omista kyvyistä ja tehok-
kuudesta. Tahto tarkoittaa myös sitä, mitkä asiat tai toiminnot ovat henkilölle tär-
keitä ja merkityksellisiä. Henkilön toiminnalliset kokemukset, tulkinta, ennakointi
sekä toiminnan valinta, liittyvät vahvasti tahtoon. Tahdon eri osa-alueita ovat henki-
lökohtainen vaikuttaminen, arvot sekä mielenkiinnon kohteet. Tahto käsite linkittyy
motivaatio käsitteeseen. (Hautala ym. 2013, 235.)

Tahto on jatkuva prosessi, jossa ajatukset ja tunteet vaihtuvat ajan myötä, kun omat kokemukset, tulkinnat, ennakointi sekä toiminnan valinta muuttuvat. (Kielhofner 2008, 14.) Tätä prosessia läpi käydessä, se voi pitää yllä tai muuttaa arvoja, mielenkiinnon kohteita tai henkilökohtaista vaikuttamista (mts. 34).

5 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena oli toteuttaa lapsille satuhierontaa heidän omassa kodissaan. Tutkimuksen tavoitteena oli kerätä lasten satuhieronnan jälkeisiä tunnekokemuksia sekä tutustuttaa perhe satuhierontaan. Ensimmäinen tutkimuskysymys oli, minkälaisia tunnekokemuksia satuhieronta mahdollistaa lapselle. Toinen tutkimuskysymys oli, miten satuhieronta soveltuu perhetyön menetelmäksi.

6 Tutkimuksen toteutus

Tämän tutkimuksen taustalla oli kiinnostus lapsista, satuhieronnasta sekä moniammatillisesta yhteistyöstä. Moniammatillisuus mahdollisti kahden alan erilaiset tutkimuskysymykset sekä monialaiset näkökulmat esimerkiksi lapsesta. Lapsiin suuntautuva tutkimusaihe oli myös ehtona sosionomien varhaiskasvatustyön pätevyyden saavuttamiseksi. Tutkimuksen käynnistykseen etsittiin yhteistyöhön halukkaita tahoja ja samalla työstettiin taustateoriaa kirjallisuuden kautta. Erään järjestön kautta löytyi perhe tutkimuksen toteutusta varten, kesäkuun 2017 lopussa. Tutkimukseen osallistuneen perheen lapset käyvät tukiperheessä. Ensimmäinen perheen tapaaminen oli syyskuussa 2017. Perhe antoi kirjallisen suostumuksensa lasten kuvaamiseen ja äänen nauhoittamiseen sekä teemahaastattelun nauhoittamiseen. Tästä viikon kuluttua alkoi tutkimuksen toteutus perheessä. Tutkimuksen toteutuskertoja oli yhteensä neljä, jotka kaikki videoitiin ja näin aineistoa kertyi riittävästi tutkimuksen kannalta. Videoihin kuvattiin ennalta sovittuja havainnoitavia asioita. Kaikki toteutuskerrat olivat syyskuussa, jotta aineiston litterointi mahdollistui lokakuussa.

Tutkimuksen toteutuksessa käytettiin arviointimenetelmää. Arviointimenetelmästä ja sen taustateoriasta löytyi samankaltaisia elementtejä tutkimuksen käsitteiden kanssa. Tutkimuksen toteutus perheessä sisälsi, itse satuhieronnan ja tunnekorttien käytön lisäksi, arkista jutustelua, kahvittelua, lasten valitseman kirjan lukemista ja lautapeliä pelaamista. Oheistoiminnalla haettiin tutustumista lapsiin heille mieluisilla keinoilla. Edellä mainittujen lisäksi lasten kanssa käytettiin tunnekortteja juuri ennen satuhieronnan aloitusta, jotta korttien käyttö tulisi tutuksi. Kaikilla neljällä toteutuskerralla käytettiin tunnekortteja satuhieronnan jälkeen tunnekokemusten selvittämiseksi. Vapaasta havainnoinnista tehty yhteenveto käsiteltiin vanhempien kanssa teemahaastattelun yhteydessä viimeisen kerran lopuksi.

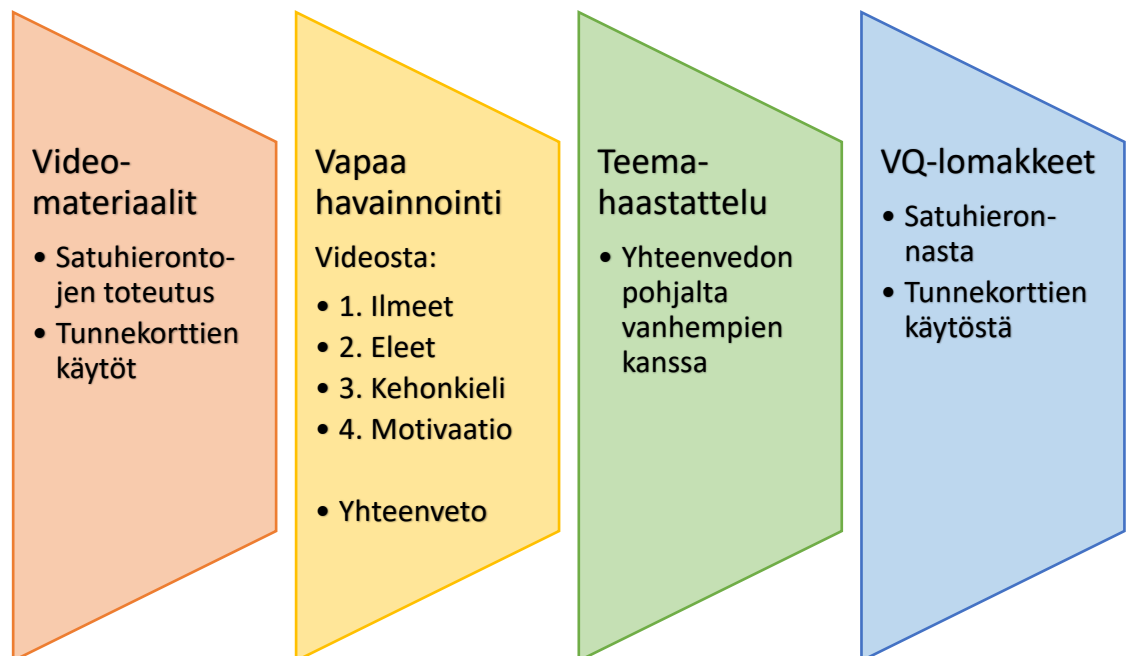
6.1 Tutkimuksen menetelmät

Tutkimuksen tutkimusote opinnäytetyön toteuttamisen osaksi oli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa ja siihen valitaan tarkoituksenmukaisesti kohdejoukko (Hirsjärvi ym. 2009, 164). Tutkimuksessa lapset olivat aktiivisina osapuolina sekä merkityksellisiä henkilöitä tutkimuksen loppuun saattamiseksi. (mts. 205). Tutkimus oli hyvin toiminnallinen, sillä satuhieronta toteutettiin täysin toiminnan kautta. Kvalitatiivinen menetelmä sopi tutkimukseen toiminnallisuudenkin vuoksi.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 71) mukaan laadullisen tutkimuksen yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelu, havainnointi sekä erilaisiin dokumentteihin perustuvat tiedot. Laadullisen tutkimuksen haastatteluja voidaan pitää joustavana, koska siinä on mahdollista toistaa kysymys ja tärkeintä siinä on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.) Tutkimuksessa kerättiin aineistoa teemahaastattelun, videomateriaalien vapaan havainnoinnin keinoin sekä VQ-arviointimenetelmää käyttämällä. Haastattelu oli havainnoinnin tukena, sillä

havainnointi ainoana aineistonkeruumenetelmänä on analyysin kannalta haasteellinen. Haastattelun ja havainnoinnin yhdistelmä on monesti hyvinkin hedelmällinen. Havainnointia on luontevaa käyttää, mitä vapaampi tutkimusasetelma on. Tutkimuksen havainnointimuoto oli havainnointi ilman osallistumista. Tämä tarkoittaa etukäteen pyydettyjä lupia havainnointiin ja kohderyhmä tiesi tulevansa havainnoitaviksi. Havainnoija oli toteutushetkellä ulkopuolinen, eikä osallistunut toimintaan. Tutkimuksen kannalta oli tärkeää ennakkokäsityksistä keskusteleminen, jotta havainnoinnista tulisi mahdollisimman objektiivinen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71, 81-82.)

Tutkimuksessa käytettiin teemahaastattelua, joka on puolistrukturoitu haastattelu. Teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten, etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Tässä tutkimuksessa teemahaastattelu tehtiin vanhemmille, joka pohjautui vapaasta havainnoinnista tehtyyn yhteenvetoon. Teemahaastattelussa käytiin läpi lasten ilmeet, eleet, kehonkieli sekä motivaatio satuhierontaan liittyen. Tämän tutkimuksen aineistoa on myös VQ-arviointilomakkeet, jotka sisältävät eri teemoja. Kuvio 1 esittelee kokonaisuudessaan tutkimuksen aineiston.

Kuvio 1. Aineisto

6.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettiset kysymykset korostuvat sen mukaan mitä vapaamuotoisempia tiedonhankintakeinot ovat. Laadullisessa tutkimuksessa eettisyys on luotettavuuden toinen puoli, koska se koskee myös tutkimuksen laatua. Eettisyys on osa tutkimuksen arviointi- ja luotettavuuskriteerejä. Eettinen sitoutuneisuus ohjaa hyvää tutkimusta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125; 127.)

Tutkimusaiheen valinta itsessään on tutkimuksen eettinen kysymys. Tutkimusaiheen valinta ja selvitys siihen miksi tutkimukseen on ryhdytty, kuuluu selkeyttää tutkimuksen eettisessä pohdinnassa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 129.) Tutkijan eettiset ratkaisut ja tutkimuksen uskottavuus kulkevat täysin yhdessä. Tutkimuksen uskottavuus perustuu siihen, että tutkijat noudattavat hyvää tieteellistä käytäntöä (Mts. 132.) Perustelut aiheen valintaan olivat ne, että tutkimuksessa saadaan uusi näkökulma satuhieronnan toteuttamiseen tukiperheessä käyvien lasten tunnekokemuspohjalta. Tutkimuksessa perheen oma koti toimintaympäristönä oli ainutlaatuinen mahdollisuus tälle näkökulmalle. Kiinnostus moniammatilliseen yhteistyöhön nyt ja tulevaisuudessa oli kantava voima läpi tutkimuksen.

Tutkimuksessa toimittiin eettisesti oikein lupaa pyytämällä etukäteen kuvaamista ja äänittämistä varten. Toteutuksessa lapsille sanoitettiin, että he tulevat kuvatuksi. Kuvatun materiaalin käytön tarkoitusta kerrattiin yhdessä uudelleen lasten kanssa toisen kerran jälkeen. Jokaisella kerralla ennen satuhierontaa lapsilta kysyttiin lupa kosketukseen.

Tutkimuksen luotettavuutta lisääviä tekijöitä on useita. Videomateriaalin katsominen yhdessä heti seuraavana päivänä, samalla muistiinpanoja tehden, on yksi tällainen. Videomateriaaliin palattiin monta kertaa myöhemmin. VQ-FI-arviointimenetelmää käytettäessä puolestaan jokainen täytti ensin henkilökohtaisesti oman arviointilomakkeen, jonka jälkeen runsaasti keskustellen tulokset koottiin yhdelle lomakkeelle. Viimeistä toteutuskertaa varten koottiin yhteenvedot molemmista lapsista videoma-

teriaaleista tehdyn vapaan havainnoinnin pohjalta. Yhteenvetoon perustuen toteutettiin teemahaastattelun vanhempien kanssa. Tämä lisäsi luotettavuutta havaintoihin. Tutkimuksen luotettavuuteen suoraan vaikuttava tekijä on myös se, että tutkimuksessa oli paljon eri menetelmillä kerättyä aineistoa. Aineistot tukivat ja täydensivät toinen toistaan. Lasten luontevampaa tunnekorttien käyttöä tuki tunnekorttien käyttö ennen ja jälkeen satuhieronnan.

Tutkimuksessa lapsista käytettiin termejä varhaiskasvatus- ja alakouluikäinen lapsi, koska sukupuolella ei ole merkitystä tuloksiin. Lasten iät on ilmoitettu suurpiirteisesti, jotta lasten tunnettavuus vähenisi entisestään. Tutkimuksessa mukana olleelle perheelle ilmoitettiin tekstiviestillä 1.11.2017, että heitä koskevat video- ja äänimateriaalit ovat poistettu.

6.3 Tutkimusaineiston keruu ja kohderyhmä

Tutkimusaineisto kerättiin syyskuun 2017 aikana, neljästä eri käynnistä perheessä. Tutkimusaineisto kerättiin suomalaiselta perheeltä, joka asuu Keski-Suomessa. Aineiston hankkiminen ajoittui aina ilta-aikaan, klo 18.00 alkaen. Perheessä vietettiin aikaa keskimäärin tunnin kerrallaan, josta itse satuhierontaan ja tunnekorttien käyttämiseen meni aikaa vaihtelevasti, 15-30 minuuttia. Tutkimuksen kohderyhmä oli yksi varhaiskasvatusikäinen lapsi ja yksi alakouluikäinen lapsi sekä teemahaastattelun osalta heidän vanhempansa.

Aineiston keruun menetelmiä perheessä olivat teemahaastattelu, avoimet kysymykset tunnekortteihin liittyen sekä vapaa havainnointi videomateriaalista. Teemahaastattelulla kerättiin aineistoa vanhemmilta. Aineisto oli video- ja äänimateriaalia. Videomateriaalia oli yhteensä 50 minuuttia ja äänimateriaalia 13 minuuttia. Videomateriaali sisälsi neljä satuhierontatuokion toteutusta. Videomateriaali sisälsi myös neljä satuhieronnan jälkeistä tilannetta tunnekorttien käytöstä. Tunnekortteja käy-

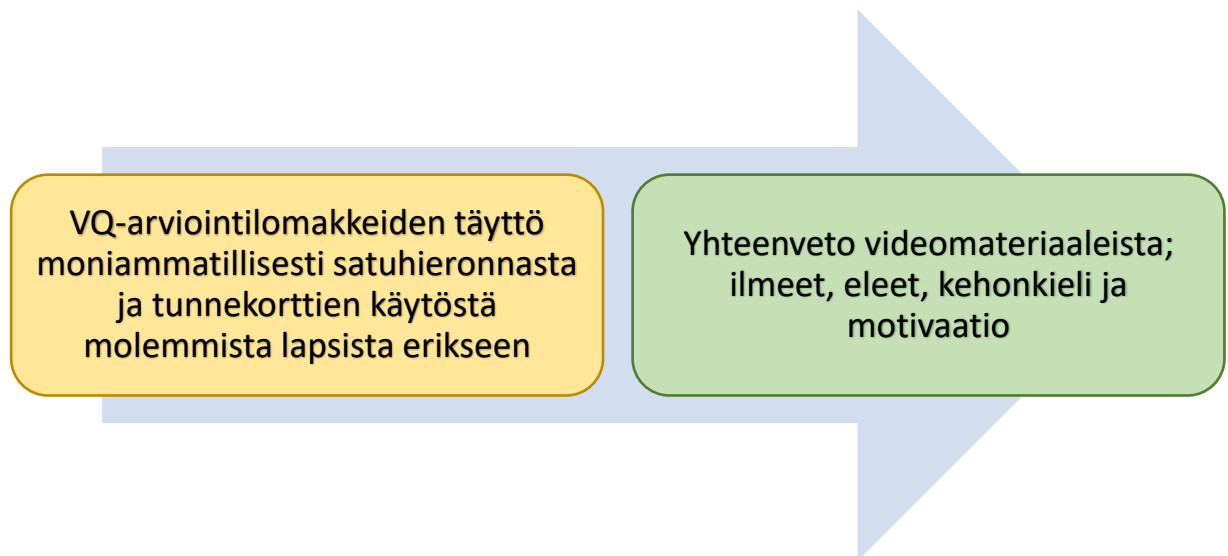
tettiin lasten kanssa välittömästi satuhieronnan jälkeen. Äänimateriaali sisälsi vanhempien kanssa toteutetun teemahaastattelun. Aineisto kerättiin jokaisella kerralla samassa ympäristössä, heidän omassa kodissaan.

Toiminta oli ennalta suunniteltua ja roolit sovittuja, mutta niitä muokattiin tilanteen mukaan. Joka kerralla yksi opiskelijoista kuvasi kameralla ennalta sovitut asiat, satuhierontatuokioista ja tunnekorttien käytöstä. Kahden muun opiskelijan rooli oli joko sadun lukeminen/hierominen tai sekä että. Satuhierontaa toteutettiin kummallekin lapselle samassa tilassa, pääsääntöisesti molemmille samaan aikaan. Jokaisella kerralla, satuhieronnan toteutuksen jälkeen, lapsilta kysyttiin, että haluavatko he uudelleen satuhierontaa. Joillakin kerroilla lapset halusivat satuhierontaa uudestaan. Yhdellä satuhierontakerralla alakouluikäinen lapsi halusi hieroa yhtä meistä. Varhaiskasvatusikäinen lapsi puolestaan teki satuhierontaa omalle pehmolelulleen ja alakouluikäiselle sisarukselleen. Satuhierontakerroille valituissa saduissa oli jokaisessa eri teema tunteisiin liittyen. Sadut olivat Olen ihme, Taikapuu, Merihevonen ja meritähti sekä Pupu uneksii. Olen ihme – satu kehittää lapsen itsetuntoa, sillä satu kertoo, kuinka lapsi on ihme ja ainutlaatuinen. Taikapuu – satu kehittää lapsen turvallisuuden tunnetta. Merihevonen ja meritähti – satu kehittää yhteisöllisyyttä ja Pupu uneksii – satu kehittää perhe käsitettä sekä korostaa erilaisuuden arvoja. (Tuovinen 2014, 28, 44, 100, 110.)

Tunnekorttien tukena käytettiin avoimia kysymyksiä ja esitettiin tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Tätä kautta saatiin tutkimukseen suoria sitaatteja, joita kohde-ryhmä sanoitti satuhieronnan aikana ja sen jälkeen. Satuhieronnan aikana kuvattiin kameralla lapsen kehonkieltä, ilmeitä, eleitä sekä motivaatiota. Kaikki satuhierontakerrat kuvattiin, jotta saatiin mahdollisuus katsoa käytännön toteutusta useampaan kertaan ja tehdä samalla muistiinpanoja edellä mainituista asioista. Videomateriaalin avulla arvioitiin lapsia käyttämällä VQ-FI-arviointimenetelmää.

6.4 Aineiston analysointi

Sisällönanalyysi on perinteisin menetelmä ja sitä käytetään usein laadullisessa tutkimuksessa. Analyysissä on kyse aineiston pilkkomisesta ja mahdollisesta tyypittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91-93.) Tässä tutkimuksessa käytettiin sisällönanalyysia ja käytetty päättelyn logiikka on induktiivinen. Induktiivinen tarkoittaa yksittäisestä yleiseen suuntautuvaa päättelyä (mts. 95). Aineiston analysointiin liittyvä havainnollistava kuvio 2 seuraavaksi.

Kuvio 2. Aineiston analysointi

Satuhierontatuokioita ja tunnekorttien käyttöä videomateriaalista analysoitiin VQ-FI-arviointimenetelmällä. Yhteen arviointilomakkeeseen täytettiin yhdestä lapsesta kaikki neljä satuhierontatuokiota. Näin ollen aineiston analysointiin päätyi yhteensä kaksi arviointilomaketta satuhierontaan liittyen. Satuhierontaan liittyvästä arviointilomakkeesta ei ole rajattu mitään teemoja ulkopuolelle ja lomake sisältää huomioita eri kerroilta (liite 1). Tunnekorttien käyttöön liittyen täytettiin molemmista lapsista erikseen yksi arviointilomake. Tunnekorttien käytöstä tuli yhteensä siis kaksi arviointilomaketta. Arviointilomakkeesta jätettiin ulkopuolelle tutkimukselle epäolennaiset teemat, jotka on yliviivattu arviointilomakkeesta (liite 2). Arviointilomakkeeseen poimittiin merkittäviä huomioita lapsen käytöksestä tunnekorttien käyttöön liittyen eri kerroilla (liite 2). Videomateriaalista havaintoja tehtiin ilmeiden, eleiden, kehonkielen ja motivaation osalta lapsikohtaisesti kolmelta ensimmäiseltä kerralta. Näistä kirjoitettiin kolmelta ensimmäiseltä toteutuskerralta ylös keskeiset huomiot. Neljättä kertaa varten keskeiset huomiot vedettiin yhteen teemahaastattelua varten.

7 Tutkimustulokset

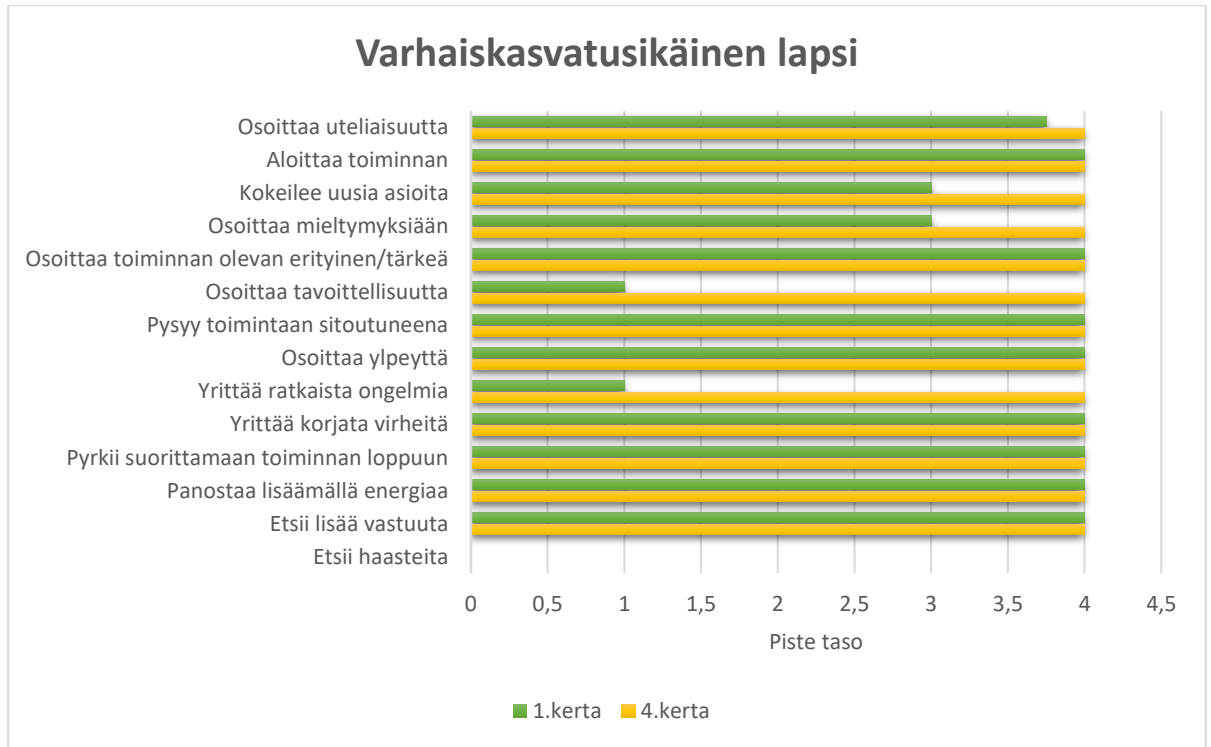
Tutkimuksen tulokset koostuvat teemahaastattelun ja vapaan havainnoinnin yhteenvedon kautta tehdyistä päätelmistä. Tämän lisäksi tutkimuksen tulokset kertovat tunnekorttien ja satuhieronnan tunnekokemuksista. Näiden molempien tulokset tulee esille VQ-arviointimenetelmän avulla tehdyistä päätelmistä. VQ-arviointimenetelmässä on neljätoista eri teemaa, jotka on jaoteltu tahdon tasojen mukaiseen järjestykseen. Satuhieronnan tulokset sisältävät kaikki edellä mainitut teemat (liite 1). Tunnekorttien käyttöön liittyvistä VQ-arviointilomakkeista tuloksiin nostettiin esille vain tahtoon ja motivaatioon suoraan vastaavat teemat (liite 2). VQ-arviointilomakkeeseen liittyviä tutkimisen, pätevyyden ja saavutuksen osa-alueita tunnekorttien arvioinnin osalta ei tehty, koska arviointilomakkeesta on jätetty ulkopuolelle niin monta teemaa.

Liitteisiin yksi ja kaksi valikoituivat arviointilomakkeet, joissa oli eniten hajontaa. Nämä ovat varhaiskasvatusikäisen lapsen kokemukset satuhieronnasta kaikilta kerroilta ja alakouluikäisen lapsen tunnekokemukset tunnekorttien käytöstä kaikilta kerroilta. Tutkimuksessa käytettiin englanninkielistä arviointilomaketta, sillä suomenkielisessä arviointilomakkeessa ei ole mahdollista merkata montaa havainnointikertaa. Englanninkielisen arviointilomakkeen käyttö mahdollisti kaikkien neljän havainnointikerran merkkauksen samalle arviointilomakkeelle.

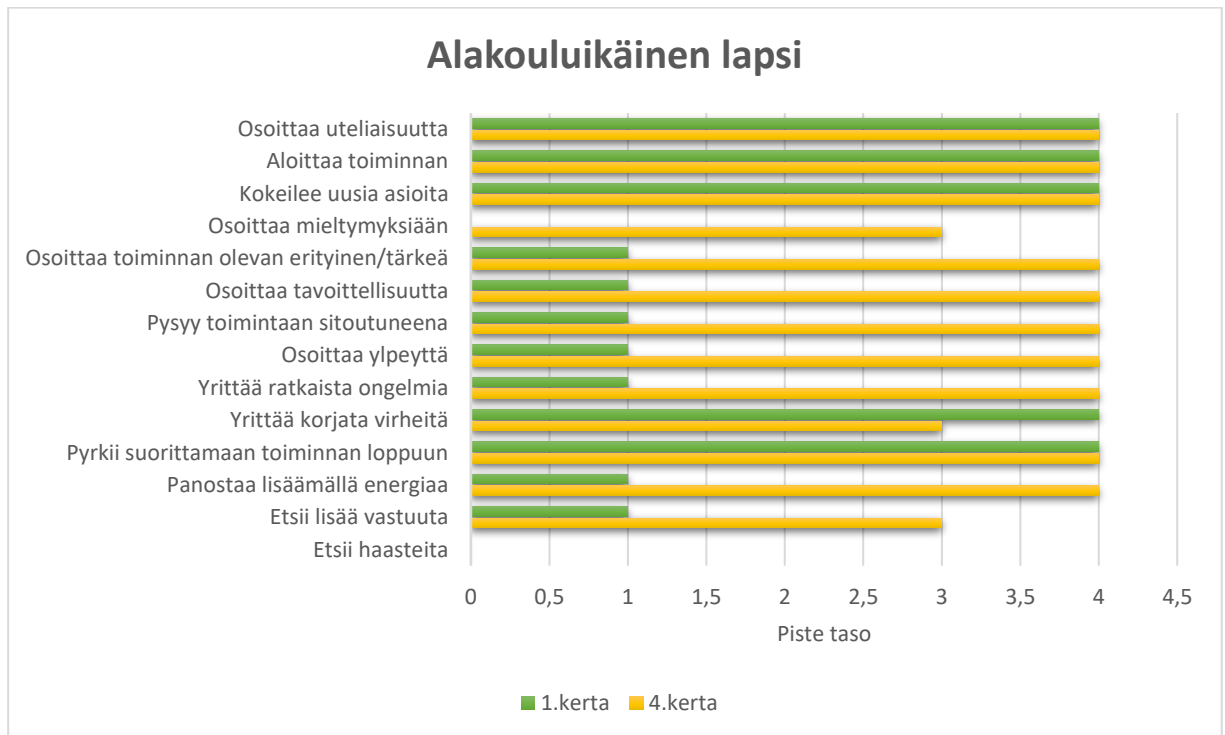
Arviointilomakkeessa pisteytys tapahtuu kirjaimin, jotka ovat passive (P), hesitant (H), involved (I) ja spontaneus (S). Passive, passiivi tarkoittaa, ettei henkilö ole näyttänyt arvioitavaa kohtaa omassa toiminnassaan, vaikkakin hänelle olisi annettu maksimaalinen tuki, struktuuri tai rohkaisu. Hesitant, epävarma tarkoittaa, että henkilö näyttää arvioitavan kohdan omassa toiminnassaan maksimaalisen tuen, struktuurin tai rohkaisun avulla. Involved, osallistuva tarkoittaa, että henkilö näyttää arvioitavan kohdan toiminnassaan pienellä tuella, struktuurilla tai rohkaisulla. Viimeisenä spontaneus, spontaani tarkoittaa, että henkilö näyttää arvioitavan kohdan toiminnassaan ilman tukea, struktuuria tai rohkaisua. (Heras, Geist, Kielhofner & Li 2007, 18.) Tutki-

muksessa käytetyssä arviointilomakkeessa ei ole kohtaa N/O eli ei arvioitavissa. Arviointilomakkeessa on jätetty tyhjäksi ne kohdat, joita ei ole voitu arvioida tai joita ei ole näkynyt toiminnassa. Seuraavissa kuvioissa on esitetty tulokset molempien lasten satuhierontatuokiolta sekä siihen liittyvästä tunnekorttien käytöstä. Kuvioon valittiin ensimmäinen ja viimeinen kerta osoittamaan muutosta ja eroja kertojen välillä. Kuvio edellyttää numeraalista pisteyttämistä, ei arvioitavissa (0), passiivi (1), epävarma (2), osallistuva (3) ja oma-aloitteinen (4).

7.1 Satuhieronta perhetyön menetelmänä

Kuvio 3. VQ-arviointi satuhieronnasta 1. ja 4. kerta, varhaishkasvatusikäinen lapsi

Kuvio 4. VQ-arviointi satuhieronnasta 1. ja 4. kerta, alakouluikäinen lapsi

Satuhieronnan soveltuvuudesta perhetyön menetelmäksi puoltavat VQ-arviointilomakkeessa nousevat asiat. Näitä ovat uteliaisuuden osoittaminen ja toiminnan aloittaminen sekä pyrkii suorittamaan toiminnan loppuun asti, joka näkyi vahvasti varsinkin alakouluikäisellä lapsella. Varhaiskasvatusikäinen lapsi näytti joka kerralla vahvasti mieltymyksensä toimintaa kohtaan, kun taas alakouluikäinen lapsi näytti mieltymyksiään nousujohteisesti, saavuttaessaan vasta viimeisellä kerralla korkeimman pistetason. Tavoitteellisuuden osoittaminen ilmeni kummallakin lapsella täysin samalla tavalla. Ensimmäisellä kerralla kummallakin lapsella pistetaso oli alin ja viimeisellä kerralla pistetaso saavutti korkeimman tason. Varhaiskasvatusikäisellä lapsella toimintaan sitoutuneisuus saavutti paremmat tasot verrattuna alakouluikäiseen lapseen. Sama voidaan todeta ylpeyden osoittamisesta toimintaa kohtaan.

Seuraavassa tulokset satuhierontaan liittyen, tahdon jatkumon osalta, joka on osa VQ-arviointimenetelmää. Tahdon jatkumossa on kolme tasoa, ja ne ovat tutkiminen, pätevyys sekä saavutus. Tahto kehittyy matalammasta korkeampaan tasoon, jota jatkumo kuvaa. Matalin tutkimisen taso on motivaation perustaso. VQ-arviointilomakkeessa siihen sisältyvät teemat on merkattu numerolla yksi (liite 1.). Pätevyys tason teemat ovat merkattu numerolla kaksi (liite 1.). Korkeimmalla saavutuksen tasolla motivaatio on erityisen korkealla ja siihen liittyvät teemat ovat merkattu numerolla kolme (liite 1.). (Keponen & Piikki 2007, 16.) Varhaiskasvatusikäinen lapsi saavutti korkeimman tahdon tason eli saavutuksen jo ensimmäisellä kerralla samoin kuin neljännelläkin kerralla. Alakouluikäinen lapsi puolestaan saavutti ensimmäisellä kerralla matalimman tahdon tason eli tutkimisen. Neljännellä kerralla muutos oli merkittävä, koska hän saavutti korkeimman tahdon tason eli saavutuksen.

”Arvaa mitä, hoidossa oli sama satu ku meillä, yks sama satu, mutta siinä ei ollu vähä samoja juttuja”. (Varhaiskasvatusikäinen lapsi).

Näinkin lyhyen ajan sisällä, eli neljän toteutuskerran aikana, videomateriaalista oli nähtävillä lasten kiinnostus tarinan ja kosketuksen yhdistelmään. Kosketus rentouttaa ja rauhoittaa (Tuovinen 2014, 7; Uvnäs Moberg 2007, 118). Tutkimuksen tuloksista on kiistatta nähtävissä satuhieronnan kosketuksen rauhoittavat elementit, vaikutukset ja seuraukset. Uvnäs Mobergin (2007, 117) mukaan kosketuksella on lapsen

kasvuun ja terveyteen suotuisia vaikutuksia. Monipuolisuudesta kertoo se, että lapset halusivat itsekin tuokiolla koskettaa ja hieroa yhtä meistä, omaa pehmoleluaan ja sisarustaan. Perhetyölle on ominaista erilaiset muodot, joilla sitä voi toteuttaa (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 25-26). Tutkimuksessa satuhieronta nousee erilaiseksi perhetyön muodoksi. Tutkimuksessa myös satuhieronta kertoo lapsen kehityksellisistä tarpeista ja voimavaroista, jotka Vilénin ym. (2010, 25-26) mukaan toimii perheen hyvinvoinnin mittarina. Tutkimuksessa satuhieronnan sovellettavuus ilmeni lasten osallisuuden kautta.

*”Voiko ne joskus tulla vain kylään? -- voisko ne tulla toisenkin viimeisen kerran?”
(Varhaiskasvatusikäinen lapsi sanonut vanhemmilleen).*

Videomateriaalista nähtiin, että varhaiskasvatusikäinen lapsi halusi aina osallistua satuhierontaan ja hänen ilmeensä osoitti iloa satuhierontaa kohtaan. Satuhieronnassa on tärkeää siitä saatu ilo (Tuovinen 2014, 8). Vanhemmat kertoivat varhaiskasvatusikäisen lapsen aina odottavan satuhierontatuokioita. Hän oli motivoitunut kokeilemaan uusia juttuja, kuten tekemään satuhierontaa omalle pehmolelulleen.

”Puhvu ei enää taho olla tässä” (Varhaiskasvatusikäinen lapsi tekee satuhierontaa pehmolelulle).

Lapsella oli myönteinen suhtautuminen kosketukselle, vaikka välillä kutittikin. Videomateriaalista näkyi, että lapsi suhtautui myönteisesti kaikkiin Enäkosken ja Routsalon (1998, 13) määrittelemiin kosketuksen sosiaalsiin alueisiin. Pääasiassa lapsi keskittyi kuuntelemaan satua. Satuhieronnan aikana levottomuus näkyi asennon vaihtamisena, lapsi oli rauhallisempi selällään kuin mahallaan. Kolmannen satuhierontatuokion jälkeen selvisi teemahaastattelussa, että varhaiskasvatusikäisen lapsen mielestä oli mukavampaa hieroa sisarustaan kuin se, että häntä itseä hierottiin. Samoin pehmolelun hieronta hänen itsensä tekemänä oli mukavampaa kuin se, että häntä hierottiin. Teemahaastattelussa vanhemmat myötäilivät varhaiskasvatusikäisestä lapsesta tehtyjä havaintoja, joka vahvistaa tuloksien luotettavuutta.

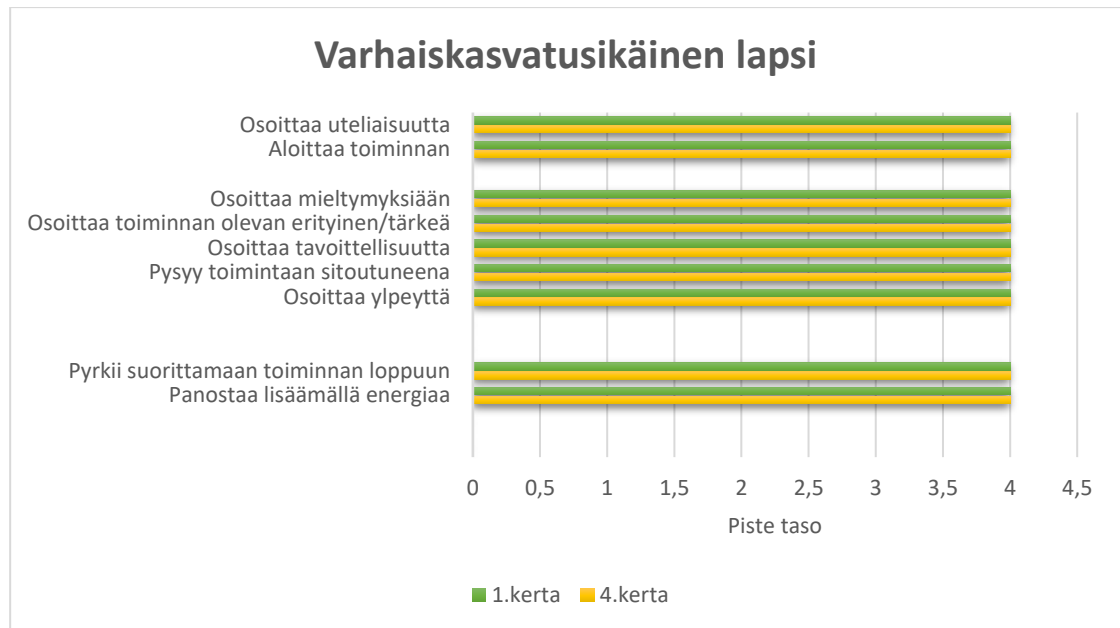
”Mihin ne vanhemmat meni? -- MIHIN NE VANHEMMAT MENI!? -- Vanhemmat katos, mut mihin ne meni?” (Varhaiskasvatusikäinen lapsi).

Videomateriaalista päätelty tulos on, että alakouluikäisen lapsen motivaatio satuhierontaa kohtaan näyttäytyi kehonkielessä ristiriitaisena. Lapsi sanoitti satuhieronnan olevan tylsää, mutta siitä huolimatta hän halusi kuitenkin osallistua toimintaan tai jäi seuraamaan tuokiota sivusta. Satuhierontatuokioissa hän kuunteli satua ja oli toiminnassa aidosti läsnä. Sadun tarkka kuunteleminen ilmeni siitä, että hänen tuottama satuhierontasatu äidille oli hyvin samankaltainen kuin tutkimuksessa käytetty satu. Ylösen (2000, 27-28) mukaan lapsi oppii kuuntelemaan keskittyneesti sekä ymmärtämään kuulemaansa seuratessaan satua. Satuhieronnan kosketukseen hän reagoi hyvin neutraalisti. Arposen ja Airaksisen (2016, 11) mukaan kosketukseen suhtautuminen muuttuu lapsen varttuessa. Viimeisellä kerralla hän osoitti kehonkielellään kosketuksen kutittavan. Vanhemmat myötäilivät myös alakouluikäisestä tehtyä yhteen vetoa. Heidän mielestään lapsen vireystila näyttäytyi ristiriitaisena motivaationa satuhierontaa kohtaan. Lapsi oli siihen aikaan väsynyt koulupäivästä ja uuteen innostuminen saattoi siksi olla vähäistä. Äiti pohti sitä, että alakouluikäiselle saattoi tuottaa harmia satuhieronnan satujen lyhyys.

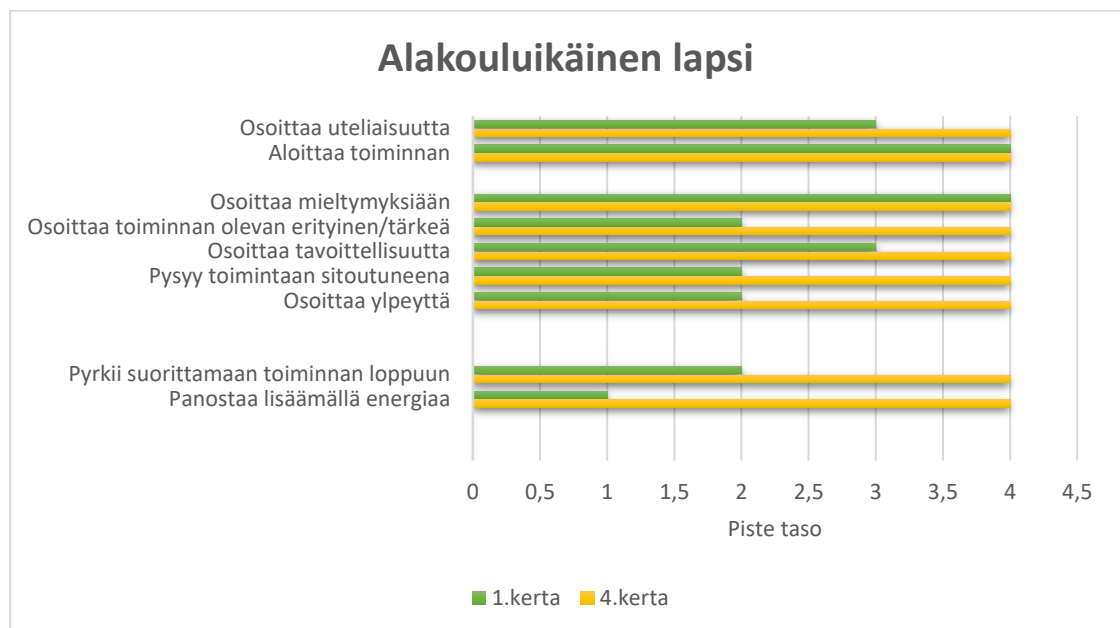
”En aina tykkää kosketuksesta -- olisin kaivannut vähän jännittävämpiä tarinoita tai satuja -- yleensä jännittävät tarinat on pidempiä. ” (Äidin välittämä alakouluikäisen lapsen mielipide).

Ristiriitaista motivaatiota kuvastaa se, että toisaalta alakouluikäinen lapsi ei aina tykkää kosketuksesta, mutta toivoi samalla jännittäviä tarinoita, jotka hänen mielestään on pidempikestoisia.

7.2 Tunnekokemukset

Kuvio 5. VQ-arviointi tunnekorkeista 1. ja 4. kerta, varhaiskasvatusikäinen lapsi

Kuvio 6. VQ-arviointi tunnekorkeista 1. ja 4. kerta, alakouluikäinen lapsi

VQ-arviointilomakkeen tuloksena todetaan, että molemmat lapset osoittivat suurta mielenkiintoa tunnekorttien käyttöä kohtaan ja toiminnan aloittaminen sujui heiltä omatoimisesti. Kummallakin lapsella kehonkieli tuki valitseman tunnekortin tunnetta.

”Mä oon aina eka” (Varhaiskasvatusikäinen lapsi). Varhaiskasvatusikäinen lapsi osoitti oma-aloitteisesti uteliaisuutta toimintaa kohtaan. *”Jooo, katotaan susikortit” (Varhaiskasvatusikäinen lapsi).* Samoin hän aloitti toiminnan korkeimman pistetason mukaisesti. Samalla tasolla varhaisikäinen lapsi osoitti myös mieltymyksiään. *”Tää ki-malteele tälle” (Varhaiskasvatusikäinen lapsi).*

Alakouluikäinen lapsi osoitti tunteitaan neljännellä kerralla seuraavissa kohdissa; näyttää uteliaisuutta, aloittaa toiminnan ja osoittaa mieltymyksiään kohdista omatoimisesti. Ensimmäisellä kerralla alakouluikäinen tarvitsi maksimaalisen sanallisen tuen tunnekortista kertomiseen ja tämänkään jälkeen hän ei sanallisesti kertonut mitään. Alakouluikäinen lapsi saavutti ensimmäisellä kerralla pätevyyden tason tahdon jatkumolla. Viimeisellä kerralla hän saavutti kaikista korkeimman eli saavutuksen tason.

Korkeimman pistetason varhaiskasvatusikäinen lapsi osoitti tavoitteellisuuden, toimintaan sitoutuneisuuden ja ylpeyden osalta. Edellä mainituissa kohdissa alakouluikäinen lapsi tarvitsi ensimmäisellä kerralla sanallista tukea. Molempien kohdalla toiminnan suorittaminen loppuun asti saavutti korkeimman pistetason, ensimmäistä kertaa lukuun ottamatta alakouluikäisen lapsen osalta. Varhaiskasvatusikäinen lapsi on saavuttanut korkeimman tahdon taso eli saavutuksen tunnekokemuksien osalta jokaisella kerralla.

”Miks mikään kukaan ei ota tota.” (Varhaiskasvatusikäinen lapsi näyttää rakastunutta sutta).

Videomateriaalista kävi ilmi, että varhaiskasvatusikäisen lapsen tunnekorttien käyttö oli luontevaa. Varsinkin satuhierontatuokioiden jälkeen tunnekorttien käyttö oli rutii-ninomaista. Lapsi etsi selkeästi omaa tunnettaan korteista ja yhdellä kerralla etsi ää-neen korttia. Pääasiassa tunne vastasi lapsen kehonkieltä. Varhaiskasvatusikäinen lapsi osasi elehtien sanoittaa omaa tunnettaan. Hyvät tunnetaidot omaava lapsi ky-kenee nimeämään omia tunteitaan (Kanninen & Sigfrids 2012, 75).

”Missä se tulsistunut kortti on? -- tulsistunut mielummin oli” (Varhaiskasvatusikäinen lapsi).

Teemahaastattelussa äidin mielestä varhaiskasvatusikäinen lapsi hassutteli tunnekorttien kanssa silloin, kun tunnekortti ja kehonkieli eivät selkeästi kohdanneet. Isä pohti tämän voivan johtuvan siitä, että lapsi oli innostunut toiminnasta, mutta lopussa osoitti tunnekortin myötä pettymystä siitä, että toiminta loppuu. Tuloksena todetaan, että hassuttelu on osa satuhieronnasta aiheutunutta rikasta tunnekokemusta.

Alakouluikäisellä lapsella tunnekorttien käyttö auttoi sanoittamaan hänen omaa tunnettaan. Videomateriaalista näkyi, että hänen kehonkielensä vastasi hänen valitsemaansa tunnekorttia. Tämä vahvistaa entisestään tulosta. Tunnekorttien käyttö vastasi vanhempien mielestä lapsen temperamenttia. Äidin seuraaman mukaan lapsen tunnekortit olivat satuhieronnan jälkeen iloisempia.

”Mä en ehkä ota tätä, mä otan ton.” (Varhaiskasvatusikäinen lapsi valitessaan korttia satuhieronnan jälkeen).

”Mullon pelkkä tällanen olo” (Varhaiskasvatusikäinen lapsi).

Alla on kummankin lapsen tunnekorttikuvat, kuvio 7 ja kuvio 8, jotka koostuvat jokaisen satuhierontatuokion jälkeen heidän valitsemistaan tunnekorteista. Kuvat ilmentävät sitä, että minkälaisia tunnekokemuksia satuhieronta mahdollisti lapsille. Kuvista näkee hyvin, kuinka tunteet ovat muuttuneet, joka satuhierontatuokion jälkeen. Ensimmäisellä toteutuskerralla varhaiskasvatusikäinen lapsi valitsi kortin, joka kuvastaa ilon tunnetta. Lapsi levitti kummatkin kätensä sivulle ja näytti miltä hänestä tuntui. Kuten Kanninen ja Sigfrids (2012,77) toteaa, että lapsen voi olla helpompi ilmaista tunteitaan kehonsa kautta kuin sanattomasti. Näistä tuloksena on se, että varhaiskasvatusikäiselle lapselle kertyi useita erilaisia tunnekokemuksia, koska tunnekortit olivat joka kerralla erilaista tunnetta kuvastava. Alakouluikäisellä lapsella näkyy tunnekorteista selvä nousu tunteiden suhteen. Videomateriaalissa näkyi, että lapsi oli viimeisellä kerralla huomattavasti vapautuneempi ja antoi vuorovaikutuksessa enemmän itsestään. Tuloksena on, että alakouluikäisellä lapsella tunnekokemukset muuttivat positiivisemmaksi kerta toisensa jälkeen.

Kuvio 7. Varhaiskasvatusikäisen lapsen valitsemat tunnekortit

”Ainakin tän kokoseks” (Varhaiskasvatusikäinen lapsi levittää kätensä levälleen sivuille ilmaistakseen tunnetta).

Kuvio 8. Alakouluikäisen lapsen valitsemat tunnekortit

7.3 Tutkimustulosten johtopäätökset

Satuhieronta helpottaa nukahtamista ja parantaa unenlaatua (Tuovinen 2014, 7, 13). Täten voidaan vetää johtopäätös, että satuhieronta toimii hyvänä perhetyön menetelmänä perheissä, joissa iltaa kohti rauhoittuminen on haastavaa ja siirtymätilanteet lapselle esimerkiksi nukkumaan menoon liittyen vaikeita.

Tutkimuksen perusteella satuhieronta soveltuu yhdeksi perhetyön menetelmäksi sen monipuolisuuden vuoksi. Tämä näkyy esimerkiksi eri rooleissa, jotka ovat sadun lukija, hieroja ja hierottavana oleminen. Satuhierontaa voi esimerkiksi käyttää tutkimuksessa toteutetulla tavalla perhetyössä, joka oli pääasiassa lapsille tehtyä satuhierontaa. Molemmat lapset osoittivat uteliaisuutta satuhierontatuokioita kohtaan, aloittivat toiminnan kiitettävästi ja osoittivat toiminnan olevan erityistä. Näistä piirteistä voidaan vetää johtopäätöksenä, että tämän tutkimuksen perusteella satuhieronta soveltuu toteutettavaksi perhetyön menetelmänä. Tutkimukseen osallistuneilla lapsilla oli halu osallistua toiminnalliseen tekemiseen. Varhaiskasvatusikäinen lapsi osoitti uteliaisuutta satuhierontaa kohtaan tasaisesti kaikilla neljällä kerralla, kun taas alakouluikäisellä lapsella kesti aikaa rentoutua satuhierontaan. Tästä voidaan tehdä johtopäätös, että varhaiskasvatusikäisellä lapsella sopeutuminen satuhierontaan ei vaatinut niin paljon aikaa verrattuna alakouluikäiseen lapseen. Kuitenkin on muistettava, että jokainen meistä saavuttaa eri tunnetasoja yksilöllisesti (Kanninen & Sigfrids 2012, 77). Johtopäätöksen tekemisen kannalta onkin tärkeää myös tiedostaa lasten uniikit temperamentit.

Varhaiskasvatusikäinen lapsi osasi sanallisesti kertoa tunnekokemuksiaan, joka kerralla. Alakouluikäisellä lapsella kahdella ensimmäisellä kerralla tunnekokemusten sanoittaminen oli vaikeaa, mutta kahdella viimeisellä kerralla hän sanoitti tunnekokemuksiaan sujuvasti. Alakouluikäisellä lapsella tunnekokemukset nousivat positiivisempiin tunteisiin kerta kerralta. Tästä johtopäätöksenä voidaan sanoa, että tunnekokemusten sanoittaminen ja esille tuominen oli helpompaa varhaiskasvatusikäiselle lapselle.

Satuhieronta herätti jokaisella kerralla molemmilla lapsilla jonkinlaisia tunnekokemuksia. Tämä näkyy molempien lasten tunnekorttien valintojen monipuolisuudessa. Molemmat lapset valitsivat joka kerta erilaisia tunteita. Tunnekokemuksia oli sekä positiivisia, että negatiivisia. Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että tunnekokemukset satuhieronnasta tunnekorttien avulla oli moninaisia. Varhaiskasvatusikäisellä lapsella positiiviset tunteet esiintyivät aikaisemmin kuin alakouluikäisellä lapsella.

8 Pohdinta ja jatkotutkimusideat

Keväällä 2017, kun etsimme perhettä tutkimuksen toiminnalliseen osaan, kuulimme, että kyseisen lastensuojelujärjestön työntekijä oli hiljattain perehtynyt satuhierontaan ja käynyt ilmeisesti siihen liittyvällä kurssillakin. Tällä perusteella näemme erittäin todennäköisenä, että tulevaisuudessa satuhieronta voi hyvinkin olla yksi perhetyön menetelmä ja jalkautua osaksi perhetyötä. Rönkön ja Rytkösen (2010, 52) mukaan jokaisella perheenjäsenellä on oikeus valita palveluita vaihtoehdoista. Mikäli perheillä olisi tieto satuhieronnan soveltuvuudesta yhdeksi vaihtoehdoksi, niin uskoi-
simme satuhieronnan käytön perhetyön menetelmänä lisääntyvän. Sinänsä vaikka tutkimuskysymyksemme ei sisältänytkään tunnekorttien toimivuutta yhtenä perhetyön menetelmänä, saimme siihenkin vastauksen. Tunnekortit ovat yksi perhetyön menetelmä ja tunnekortit toimivat hyvänä tukena lapsen tunteiden ja tunnekokemusten ilmaisussa.

Seuraavissa kommentteissa tarkoitetaan perhettä yleisesti, ei siis tutkimukseen osallistunutta perhettä. Perheen vanhemmat voisivat ottaa omaa aikaa, silloin kun lapsille toteutetaan satuhierontaa. Tämä mahdollistaisi akkujen latauksen vanhemmille ja mahdollisesti lisäksi jaksamista omassa vanhemman roolissaan. Tällöin satuhieronnan käyttö perhetyön menetelmänä tukisi vanhempien jaksamista ja näin voisi toimia ennaltaehkäisevänäkin perhetyönä. Työskentelyssä voi olla mukana myös kaikki perheenjäsenet. Perheen vanhemmilla saattaa olla esimerkiksi vaikeaa antaa läheisyyttä lapsilleen. Työntekijöiden ja vanhempien kanssa yhdessä satuhieronnan toteuttaminen on hyvä mahdollisuus antaa läheisyyttä lapselle ja kokea sitä itse. Satuhieronta toimii hyvänä perhetyön käytännönläheisenä menetelmänä silloinkin, kun puhuminen tunteista tai perheen asioista tuntuu vaikealta. Koskettaminen tai kosketetuksi tuleminen voi olla vaikeaa niin lapselle kuin aikuisellekin. Isä tai äiti on saattanut itse elää lapsuuden, johon ei kuulunut kosketusta ja siihen liittyvät muistot voivat olla negatiivisia. Oman lapsen koskettaminen ja paijaaminen saattaa siksi olla vaikeaa. Satuhieronnan käyttö perhetyön menetelmänä tässäkin tapauksessa olisi hyvä keino lähestyä arkaa asiaa. Satuhieronnassa hyvää kosketusta on helppo ja luontevaa harjoitella, sekä lasten että vanhempien. Satuhieronnan tekemiseen pitää aina pyytää lupa

ja sen tekeminen perustuu täysin vapaaehtoisuuteen. Näin ollen monilapsisessa perheessä satuhieronta voisi toimia perhetyön menetelmänä, vaikka vaan toiselle vanhemmalle ja yhdelle lapselle yhtä aikaa tai erikseen. Erilaisia kokoonpanoja voi olla paljon ja perhetyön tavoitteellisuus on kuitenkin olemassa, vaikka kaikki perheenjäsenet eivät haluaisikaan osallistua tai osallistuvat vain silloin tällöin. Lapsi voi kokea saavansa laatu-aikaa vanhemmaltaan ja kokemus voi olla hänelle tätä kautta hyvin merkityksellinen.

8.1 Tutkimusprosessin pohdinta

Opinnäytetyömme aikana olemme pysähtyneet pohtimaan kokonaisuutta ja käsitteitä useaan kertaan. Moniammatillisuus on näkynyt opinnäytetyömme prosessissa ja toteutuksessa meidän tavassamme työskennellä perheen kanssa. Moniammatillisuus on tullut usein esille myös meidän välisissä yhteisissä keskusteluissamme. Aloitimme opinnäytetyön kesäopinnoissa 2017 ja tavoitteenamme oli saavuttaa se valmiiksi vuoden 2017 loppuun mennessä. Tämä on vaatinut meiltä kaikilta aktiivista läsnäoloa ja kiinnostusta aiheeseen. Opinnäytetyön aikana olemme karsineet ja muuttaneet käsitteitä lopulliseen suuntaan. Näin ollen olemme pystyneet etenemään opinnäytetyössämme oikeassa ajassa kohti yhteistä päämääräämme. Tutkimuskysymyksissämme näkyy moniammatillisuus. Molemmista tutkimuskysymyksistä löytyy sekä sosiaalialan että toimintaterapia-alan ulottuvuuksia.

Tutkimuksen prosessi lähti liikkeelle siitä, että kävimme tutustumassa perheeseen. Tutustumiskerralla näimme toteutuksen ympäristön sekä tutustuimme perheeseen, etenkin toiminnalliseen osaan mukaan tuleviin lapsiin. Toteutuksessa olisi saanut olla lisäksi perheen vanhempiakin lapsia läsnä. He saivat mahdollisuuden osallistua toteutukseen niin halutessaan. Näin jälkikäteen mietimme, että olisimme voineet aktiivisemmin kutsua heitä osallistumaan kanssamme. Tutustumiskerran olimme suunnitelleet yhdessä ja tehneet moniammatillista työnjakoa. Toimintaterapeutti keskittyi lasten kanssa puuhasteluun, jonka aikana sosionomit saivat keskustella vanhempien

kanssa keskenään. Vanhemmille kerrottiin tämän opinnäytetyön tarkoitus, jonka jälkeen täytettiin siihen liittyvät lupalaput. Tiedustelimme vanhemmilta sellaisia asioita, mitkä voisivat olla oleellisia satuhierontatuokioillamme. Saimme vanhemmilta hyvää palautetta siitä, että ensimmäinen kerta sisälsi pelkkää tutustumista, emmekä tuolloin toteuttaneet satuhierontaa. Tutustumiskerralla kerroimme lapsille mitä satuhieronta tarkoittaa. Aineiston keräämisen onnistumiseksi päätimme tutustumiskerran jälkeen, että varsinainen toteutus tapahtui vain meidän toimesta. Alun perin tarkoituksenamme oli, että ensimmäisellä toteutuskerralla olisimme itse toteuttaneet satuhierontaa, jonka jälkeen vanhemmat osallistuisivat toimintaan.

Alun perin suunnittelimme myös, että olisimme keksineet itse yhden sadun satuhierontatuokiolle. Päädymme kuitenkin valitsemaan sadut satuhierontakirjasta, sillä kirja sadut olivat sisällöllisesti niin hyviä. Kerroimme tutustumiskerralla lapsille, että satuja voi keksiä myös itse satuhierontaan ja kannustimme kolmannella kerralla lapsia itse keksimään satua viimeiselle satuhierontatuokiolle. Olimme valinneet satuhierontakerroille teeman sadun mukaan. Teemaksi valitsimme sellaiset, jotka herättelisivät lapsilla erilaisia tunteita. Tunnekorttien käyttö ei ollut riippuvainen satuhieronnan teemasta, sillä tavoitteena oli saada lapsen tunteita satuhieronnasta eikä sen teemasta. Emme kertoneet lapsille etukäteen sadun teemaa, koska emme halunneet johdattaa lapsen tunteita eikä asettaa ennakkoluuloja. Emme myöskään nähneet sitä tarpeelliseksi tutkimuksemme kannalta.

Tarkoituksena oli tutustuttaa lapset satuhierontaan ensiksi lyhyemmällä sadulla, jonka jälkeen seuraavilla satuhierontatuokioilla pidennettiin satuhierontaa sadun avulla. Tutustuttamisen takia ensimmäisellä kerralla oleva satu oli tarkoituksen mukaisesti hieman lyhyempi kuin muut. Emme voineet tietää, kuinka lapset reagoisivat kosketukseen ja satuun, joten sen vuoksi lyhyempi satu oli myös parempi vaihtoehto ensimmäiseksi kerraksi. Ajallisesti olimme varanneet aikaa satuhieronnan toistoihin lasten niin halutessaan. Lähes joka kerta ainakin varhaiskasvatusikäinen lapsi halusi toistaa satuhierontaa, joko meidän tai itsensä toteuttamana.

Satuhieronnan toteutuksessa työnjako oli erittäin oleellinen asia ja olimmekin pohtineet työnjakoa etukäteen. Alussa mietimme satujen ennakkoon äänittämistä, mutta

tulimme siihen lopputulokseen, että paikan päällä lukeminen mahdollistaa lasten kysymykset sekä sadun luonnollisen tauottamisen. Suunnittelimme jokaisen satuhierontatuokion toteutuksen yhdessä hyvissä ajoin etukäteen. Tiedostimme kuitenkin sen, että toteutus ei aina välttämättä mene suunnitelmien mukaan. Tähän kukin meistä oli varautunut etukäteen. Kolmannella kerralla huomasimme, että roolimme vaihtuivat satuhierontatoteutuksessa, koska lasten osallisuus ja lasten tahto edellyttivät sitä. Roolien vaihto käytännössä tapahtui erittäin luontaisesti ja ammattitaitoisesti. Roolien vaihtamisesta huolimatta toiminta jatkui sujuvasti ja lasten tahtotila toteutui. Tuokioiden aikana toteutimme myös asioita, joita emme olleet ennalta suunnitelleet. Tästä esimerkkinä se, että yksi meistä tarjoutui lasten hierottavaksi. Näiden johdosta toiminta oli rikkaampaa kuin ennalta olimme ymmärtäneet suunnitella.

Satuhierontakertojen kuvaaminen mahdollisti meille kaikille mahdollisuuden havaintojen tekemiseen. Katsoimme videoita yhdessä useaan kertaan ja teimme havaintojamme. Olimme ennalta sopineet, että kuvaamme vain sellaista materiaalia, mikä on oleellista opinnäytetyömme kannalta. Aloitimme kuvaamisen siitä, kun satuhieronta alkoi ja lopetimme siihen, kun satuhieronta loppui. Samoin toimittiin tunnekorttien käytön kanssa. Tunnekorttien käyttö alussa ei antanut vastauksia tutkimuskysymyksiimme, joten rajasimme ne pois aineistosta. Toteutuksen aikana huomasimme, että emme saaneet taltioitua sellaista materiaalia, jossa lapset kertovat oma aloitteisesti omista kokemuksistaan tai ajatuksistaan satuhieronnasta, koska pääsääntöisesti lapset olivat satuhieronnan toteutuksen ajan hiljaa ja keskittyivät toimintaan. Kolmannella kerralla päätimme kuvata hieman enemmän satuhieronnan jälkeen, jotta saisimme taltioitua näitä asioita.

Olimme erittäin tyytyväisiä, kun vanhemmat kertoivat, että kolmannen satuhierontatuokion jälkeen lapset olivat tehneet itsenäisesti satuhierontaa äidilleen ennen nukkumaanmenoa, iltasadun yhteydessä. Varhaiskasvatusikäinen lapsi oli hieronut äitiä ja alakouluikäinen lapsi oli kertonut satua, jonka oli itse keksinyt. Satu oli ollut hyvin samankaltainen, kuin meidän kolmannen kerran satuhieronnan satu.

”Se oli hiiritarina -- se pyys toisen kaverin ja ne meni uimaan -- tuli myrsky -- no ne meni omiin koteihin nukkuun -- ne oli ilosia -- ne oli uimassa ja tuli sellanen myrsky --

sit se keinutti niit aaltoja ja niist tuntu et ne olis ollu huvipuistossa.” (Alakouluikäinen lapsi).

Toivomme, että tutkimuksellamme toimme perheelle keinon rauhoittumiseen esimerkiksi ennen nukkumaanmenoa muuten niin hektisen arjen tasapainoksi. Tästä syystä oli erittäin antoisaa, että satuhierontatuokiot ajoittuivat ilta-aikaan. Toisaalta ilta-aika vaikutti myös vanhempien kommenttien mukaan lasten viireystilaan, jolla oli merkitystä lasten osallistumiseen. Halusimme tehdä viimeisestä satuhierontatuokiosta erityisen ja muistaa lapsia hienosta osallistumisesta. Annoimme lapsille kiitokseksi ”olen ihme” pokaalit, jolla viittasimme ensimmäisen sadun teemaan. Annoimme myös vanhemmille sadut paperille tulostettuna, joita käytimme satuhieronta tuokioissamme. Tämä mahdollistaa vanhemmille ja lapsille tuttujen satujen käytön satuhieronnassa uudelleen kotona sekä myös perheen keskeisen satuhieronnan toteuttamisen. Mikäli lähtisimme tekemään uudestaan tutkimusta samoilla tutkimuskysymyksillä, niin osallistaisimme enemmän koko perhettä toteutuksessa. Valitsimme satuja, jotka olisivat enemmän toiminnallisia ja osallistaisivat koko perhettä. Näin ollen perhetyön tutkimuskysymys tulisi runsaammin tarkasteltavaksi, vaikkakin fokus voisi edelleen olla lasten satuhierontakokemuksissa.

Käytimme tutkimuksessamme Mahti-tunnekortteja. Mahti-tunnekortit ovat Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n sivuilta. Valitsimme kortit niiden miellyttävän ulkonäön ja selkeyden vuoksi. Mielestämme korteissa tulee selkeästi eri tunteet esille ja ne ovat helposti lähestyttäviä. Satuhierontatuokioissa meillä oli mukana viisitoista tunnekorttia. Karsimme kortteja, sillä niitä on yhteensä viisikymmentä. Karsimissamme korteissa tuli esiin perustunteet. Näin jälkikäteen pohdimme, että tunnekortteja käytännön toteutuksessa olisi voinut olla vähemmän kuin viisitoista.

Teimme kirjallisia yhteenvetoja jokaisesta satuhierontakerrasta ja totesimme niiden olevan kattavat ja hyödylliset. Olisimme toivoneet kuulevamme enemmän lasten kommentteja toteutuksesta. Käytimme kuvamateriaalin huolelliseen läpikäymiseen todella paljon aikaa. Toivomme, että tämä näkyy tuloksissa niiden luotettavuuden osalta. Tulosten luotettavuuteen vaikuttava asia on myös se, että meistä jokainen

täytti ensin VQ-FI-arviointilomakkeen itsenäisesti. Arviointi tuotti meille erittäin monimaista ja rikasta keskustelua koulutusalojen vuoksi. Toimintaterapeutille arviointimenetelmän käyttö oli luontaista ja tutumpaa kun taas sosionomeille arvioinnin tekeminen pohdittavampaa. Tämä tuotti meidän kesken monenlaisia väittelyitä eri kohdissa arviointimenetelmää. Pääasiassa väittelyt johtuivat siitä, että tarkastelimme lapsia eri näkökulmista ammattialoittain. Kävimme useita keskusteluja ja väittelyitä arviointilomakkeen täytöstä alusta loppuun saakka, mutta tämän totesimme olevan erittäin hyödyllistä tulevaisuuden ja moniammatillisuuden kannalta. Keskustelua ja väittelyä voimme kuvata antoisaksi ja ammatilliseksi. Arviointimenetelmän käytön prosessi työllisti meitä ajallisesti paljon.

Tutkimuksen alusta asti olimme yhteisymmärryksessä hieman suurpiirteisesti jakaneet käsitteitä, joihin perehtyä tarkemmin. Kirjoittamisprosessi näkyi myös moniammatillisuus. Toimintaterapeutti keskittyi enemmän arviointimenetelmän avaamiseen sekä sen teoriaan. Sosionomit keskittyivät enemmän perhetyön aiheista kirjoittamiseen. Tämä helpotti opinnäytetyön kokoamista ja kirjoittamista. Kaikki kolme yhdessä litteroimme hankkimaamme teoriatietoa. Kirjoittamistyön alussa etsimme yhdessä tietoa tähän opinnäytetyöhön liittyen ja totesimme, että satuhieronnasta on niukasti teoriaa saatikka tieteellisiä tutkimuksia. Satuhieronta on suomalainen kehittäjä ja uskomme sen olevan yksi haasteellinen tekijä tiedonhankinnan kannalta. Otimme yhteyttä sähköpostitse satuhieronnassa kehittäjään Sanna Tuoviseen kysyen vinkkejä lähteisiin satuhierontaan liittyen. Tuovinen vinkkasi meille Kersitin Unväs Möbergin (2007) kirjan Rauhoittava kosketus ja oksitosiinin parantava vaikutus kehossa sekä gradun ja opinnäytetyön aiheeseen liittyen. Löysimme Satuhieronnassa Facebook-sivuilta Koillis-Sanomissa olevan kolumnin; Kosketuksen puute on kansantauti, jossa oli viitattu Lauri Nummemaan tutkimukseen hellästä kosketuksesta ja painauksesta. Otimme yhteyttä sähköpostitse tutkimuksen kirjoittajaan, jotta saisimme lukea hänen tutkimuksensa. Englanninkielistä tutkimusta käytimme yhtenä lähteenä tässä työssä. Halusimme toteuttaa tutkimuksen satuhierontaan liittyen siitä näkökulmasta, josta sitä ei ole tehty aikaisemmin. Tämän opinnäytetyön yksi vahva näkökulma on perhetyö.

8.2 Jatkotutkimusideat

Jatkotutkimusideana satuhierontaa voisi toteuttaa useissa perheissä samanaikaisesti, mutta määrällisesti vähemmän. Täten voitaisiin tutkia satuhieronnan asiakkaiden ennakoluuloja ja käsityksiä sekä siitä saatuja fiiliksiä ja tunteita, jo ensimmäisellä kokemuksella. Tämän kautta jäimme pohtimaan yleisesti sitä, että kuinka tuttua satuhieronta lopulta on perheille. Yhteenvedossamme kävi ilmi, että satuhieronta voisi toimia perhetyön yhtenä menetelmänä. Tästä menetelmästä olisi hyvä tehdä käytännön työtä tekeville opas tai tutkia sitä pitkään alalla olevien kokemuksena. Olisi mielenkiintoista tietää mitä alan ammattilaiset ovat satuhieronnasta mieltä ja kuinka tuttua se heille on. Satuhierontaa voisi tutkia myös perheiden vanhempien näkökulmasta. Sitä, että kokevatko vanhemmat satuhieronnan vaikuttavan vanhemman ja lapsen välisiin suhteisiin. Perhetyöhön liittyvä tutkimuskysymys vahvistuisi tätäkin kautta. Kuten pohdinnassa totesimme, koko perhettä osallistavat sadut satuhierontatuokioissa olisi hyvä väylä syventää perhetyön näkökulmaa. Meidän mielestämme satuhierontaa itsessään, yleisesti, tulisi tutkia vielä enemmän. Siitä pitkällä aikavälillä saatuja vaikutuksia voisi tutkia. Jatkotutkimusideana voisi olla myös nimenomaan moniammatillisen työryhmän kokemukset perhetyössä. Tutkimuksessa voisi käydä läpi moniammatillisuutta sekä sitä, kuinka ammattilaiset sen käytännön työssään kokevat.

Tunnekorttien käyttöä osana satuhierontaa voisi tutkia enemmän eri näkökulmista. Näkökulmana voisi olla työntekijä itse tai jokin muu kohderyhmä. Kohderyhmänä voisi toimia esimerkiksi kehitysvammaiset, aikuiset tai lastensuojelun näkökulmasta sijoitetut tai huostaan otetut lapset. Jäimme myös pohtimaan, että toimisiko satuhieronta menetelmänä silloin, kun asiakas on kokenut väkivaltaa. Voiko satuhieronnassa oleva hellä kosketus ja pajaus toimia eheyttävänä tekijänä tällaista kokeneelle henkilölle?

Lähteet

- Arponen, R. & Airaksinen, O. 2016. Hoitava hieronta. 1 – 6. p. Helsinki: Sanoma Pro.
- Enäkoski, R. & Routasalo, P. 1998. Kosketuksen voima. Tampere: Kirjayhtymä.
- Gothóni, R. 2012. Kosketuksia arjessa, hoidossa ja pyhässä. Hämeenlinna: Kirjapaja.
- Hakkarainen, P. & Brédikyté, M. 2013. Kehittävän leikkipedagogiikan perusteet. Majavesi: Kogni.
- Hautala, T., Hämäläinen, T., Mäkelä, L. & Rusi-Pyykkönen, M. 2013. Toiminnan voimaa – toimintaterapia käytännössä. 3. uud.p. Porvoo: Edita.
- Heino, T., Berg, K. & Hurtig, K. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys - Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Helsinki: Stakes.
- Heras, C.G.D.L., Geist, R., Kielhofner, G. & Li, Y. 2007. A User's Manual for The Volitional Questionnaire. Versio 4.1.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Hämeenlinna: Tammi.
- Jantunen, T. 2007. Satu kasvattaa – Topeliuksen sadut ja kasvatustarjonta. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kaikko, K. & Friis, L. 2013. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Lastensuojelun ytimestä. Toim. Bardy, M. 4. painos. Tampere: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Keponen, R. Piikki, S. 2007. Toimintaan motivoitumisen arviointi (VQ-FI). Versio 4.1. Helsinki: Metropolian ammattikorkeakoulu
- Kielhofner, G. 2008. Model of human occupation: theory and application. 4. painos. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins cop.
- Kinnunen, T. 2013. Vahvat yksin, heikot silytyksin – otteita suomalaisesta kosketuskulttuurista. Helsinki: Kirjapaja.
- Kokkonen, M. 2010. Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet. Opi tunteiden säätelyn taito. 2.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Leppiman, A. & Puustinen-Niemelä, S. 2006. Moniammatillisen perhetyön oppiminen ja opettaminen. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu Iisalmen yksikkö.

Materiaalia. N.d. Kehitysvammaisten tukiliitto ry. Viitattu 1.11.2017.

<http://www.kvtl.fi/fi/mahti/materiaalia/>.

Matilainen, M. 2008. ”Tärkeä lastensuojelun tukimuoto, jota ei voi hoitaa toisella kädellä” Jyväskyläläisten lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä tukiperhetoiminnasta. Pro gradu-tutkielma, Jyväskylän yliopisto. Viitattu 14.6.2017.

Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: PS-kustannus.

Menetelmät ja välineet. 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 9.10.2017. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet>.

Moilanen, J. & Svenlin, A-R. 2016. Aika tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan jäsentäjänä ja resurssina. Tutkiva sosiaalityö - sosiaalityön aika. Sosiaalityön tutkimuksen seura. Sirpa Kannasoja, Marjo Kuronen ja Tytti Poikolainen (toim.) 77-78. Viitattu 6.11.2017.

<http://talentia.e-julkaisu.com/2016/docs/tutkivasosiaalityo2016.pdf>.

Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki – käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. 1. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Sinkkonen, J. 2012. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.

Suvilehto, J.T., Glerean, E., Dunbar, R.I.M., Hari, R. & Nummenmaa, L. 2015. Topography of social touching depends on emotional bonds between humans. Viitattu 11.6.2017. [emotion.utu.fi/wp-content/uploads/2016/11/Suvilehto et al PNAS 2015.pdf](http://emotion.utu.fi/wp-content/uploads/2016/11/Suvilehto_et_al_PNAS_2015.pdf).

Sosiaalihuoltolaki. Soveltamisopas. Viitattu 22.10.2017.

http://stm.fi/documents/1271139/1408010/Sosiaalihuoltolaki_soveltamisopas.pdf/70e03ede-22be-4d14-bc54-ad3c37ebc7f1.

Story massage. N.d. Viitattu 20.11.2017. <http://www.storymassage.co.uk/>.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tuovinen, S. 2014. Satuhieronta – Läsnaolevan kosketuksen ja sadun taikaa. Helsinki: WSOY.

Uvnäs Moberg, K. 2007. Rauhoittava kosketus. Oksitosiinin parantava vaikutus keuhossa. Helsinki: Edita.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä, menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Ylönen, H. 2000. Loihditut linnut. Satujen merkitys lapselle. Tampere: Tammi.

Zwozdiak-Myers, P. 2007. Childhood and Youth Studies. Viitattu 1.9.2017.

https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=gmk1aOqvzHQC&oi=fnd&pg=PT76&dq=related:u1YxRgQoU7kJ:scholar.google.com/&ots=ZG8TsxA_CW&sig=MxMILCrNwpfhEwtgV4p2-fAhsuE&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.

Liitteet

Liite 1. VQ-arviointilomake satuhieronnasta, varhaiskasvatusikäinen

A2 (SH)

Volitional Questionnaire (Form C- Multiple Observations)

Client:		Facility:			
Age:		Therapist:			
Gender:		Diagnosis:			
	Date:	Date:	Date:	Date:	
	Setting:	Setting:	Setting:	Setting:	
Shows curiosity	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Initiates actions/tasks	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Tries new things	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Shows preferences	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Shows that an activity is special or significant	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Indicates goals	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Stays engaged	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Shows pride	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Tries to solve problems	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Tries to correct mistakes	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Pursues activity to completion/accomplishment	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Invests additional energy/emotion/attention	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Seeks additional responsibilities	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Seeks challenges	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S

Key: P = Passive H = Hesitant I = Involved S = Spontaneous

Comments

KERTA 1. HAKI OMAN TYNNYN SATUHIERONTATUOKIOON, MUOKKAA YMPÄRISTÖÄN
 VAIHTELEE ASENTOA TOIMINNASSA KUITENKIN MUKANA PYSYEN
 KERTA 2. OMA PINNI MUKANA TOIMINNASSA
 KERTA 3. TEKI SATUHIERONTAA OMASTA TAHDOSTAAN OMALLE PEHMOLELULLEEN
 JA SISÄRUKSELLEEN, OLI KAIKISSA KOLMESSA TOISTOSSA MUKANA
 VAIKKAKIN JÄTI TOISEN JA KOLMANNEN KERRAN KESKEN
 KERTA 4. TOIMINNASSA MUKANA OMA PEITTO JA PEHMOLELU

Liite 2. VQ-arviointilomake tunnekorteista, alakouluikäinen

Volitional Questionnaire (Form C- Multiple Observations)

Client:	Facility:			
Age:	Therapist:			
Gender:	Diagnosis:			
	Date:	Date:	Date:	Date:
	Setting:	Setting:	Setting:	Setting:
Shows curiosity	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Initiates actions/tasks	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Tries new things	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Shows preferences	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Shows that an activity is special or significant	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Indicates goals	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Stays engaged	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Shows pride	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Tries to solve problems	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Tries to correct mistakes	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Pursues activity to completion/accomplishment	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Invests additional energy/emotion/attention	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Seeks additional responsibilities	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Seeks challenges	P H I S	P H I S	P H I S	P H I S
Key: P = Passive H = Hesitant I = Involved S = Spontaneous				
Comments				
1. KERTA: TOIMINNAN ALOITTAMISEEN TARVITSI OHJAAJAN SANALLISEN TUEN, TUNNEKORTIN VALINTA OMA-ALOITTEISTA, TARVITSI MAKSIMAALISEN SANALLISEN TUEN TUNNEKORTISTA KERTOMISEEN → TAMÄNKÄÄN JÄLKEEN EI SANALLISESTI KERTONUT MITÄÄN, VÄHÄISEN SANALLISEN TUEN AVULLA NÄYTI MUILLE VALITSEMANSA TUNNEKORTIN				
2. KERTA: TOIMINNAN ALOITUS OMATOIMISTA, PYSYI AKTIIVISESTI MUKANA TOIMINNASSA				
3. KERTA: HALUSI OTAA TUNNEKORTIT, ENNEN KUIN AIKUISEN EHTI TILANTEESSA SIIHEN ASTI				
4. KERTA: AUTTOI SISÄRUSTAAN, JOTTA TOIMINTA JATKUISI				